

OCAK 2016

Mülteci Sorunu

Sığınan Öder İlkesi?

İskandinav coğrafyasında son zamanlarda artan mülteci nüfusu, göçmenlere bakışı ve hükümetlerin politikalarını öylesine etkiledi ki, iş Danimarka'da mültecilerin ziynet eşyalarına 'masrafları karşılamak üzere' el koyulmasını öngören bir yasa çıkarılmasına kadar gitti. Yahudilere yönelik Nazi uygulamalarını hatırlatan eleştirilere rağmen.

Sığınmacılara karşı çok hoşgörülü oldukları yaygın bir kanı olan İskandinav ülkelerinin son dönemde artan göçmen nüfusa yönelik tutumları, uluslararası dayanışma ve mültecilerin adil yaşam hakkı konusundaki tartışmaları derinden etkilemek bir yana, Avrupa'nın kendi içinde de yeni bir "değer" sorgulamasını tetiklemişe benziyor.

İSKANDİNAV USULÜ MİSAFİR KABULÜ?

Aygün KARLI

Danimarka'da mülteci konusu, büyük göç dalgası başladığından bu yana çekişmeli bir konu oldu. Bugünlerde en çok dikkati çeken gelişme, parlamentoda görüşülen, geçtiğimiz günlerde kabul edilen ve uluslararası basında "Nazi Yasaları" olarak yer bulan yasa. Yeni yasaya göre Danimarka yetkilileri, mültecilerin ülkeye getirdikleri 10 bin Danimarka Kronu'ndan (yaklaşık bin Euro) değerli eşya ya da nakit paraya el koyabilecek. Evlilik yüzükleri ve manevi değeri olan ziynet eşyalarıysa kapsam dışında tutuluyor. Ayrıca yeni yasayla beraber aile birleşmeleri için bazı durumlar hariç üç yıldan önce başvuru yapılamayacak. (devamı 3.sayfada)

**Brexit
Tartışmaları**
Melisa TEKELİ
sayfa 4-5

**Yunanistan'da 'Birlikte
Yaşama Sözleşmesi'**
Maria KONSTANTOPOULOU
sayfa 6

**'Ölümçül' Klinik
İlaç Deneyleri**
Ayşe Elif YILDIRIM
sayfa 7

**'Estetik'
Ötenazi**
Yasemin KARADAĞ
sayfa 8-9

**AİHM'den İşyerinde
'Panoptikon' Onayı**
Elâ BİLGİN
sayfa 10-11

**Polonya'yı
Yeniden Yaratmak**
H. Kardelen IŞIK
sayfa 12-13

**Polonya AB
Kıskacında**
Onur HAZNEDAR
sayfa 14-15

**İçtimaiyat:
Noel**
Betül DİNLER
sayfa 16-17

Demokratik Kongo'da Çocuk İşçiliği

Damla ÜNSEVER

Giderek artan dünya nüfusu yedi milyarı aşmış durumda. Bunun temelini oluşturan çocuk nüfusuya yaklaşık üç milyar. Çalışan çocukların sayısı 168 milyonken tehlikeli işlerde çalışan çocuk sayısı da 85 milyon. Çocuk işçiliğinde ilk sırayıysa, tahmin edileceği üzere, 78 milyonla dünya markalarının fabrikası haline gelen Asya pasifik bölgesi alıyor. Onu 59 milyonla yine bu markaların -özellikle yer altı kaynaklarıyla- hammadde ihtiyacını karşılayan sahralı Afrika takip ediyor. Latin Amerika ve Karayipler ile Ortaoğu ve Kuzey Afrika da peşleri sıra gelen iki bölge. Yaşadığımız aşırı tüketim çağına baktığımızda, "çağın hızına yetişemeyen" üçüncü dünya ülkelerinde bu oranlarla karşılaşmak hiç de anormal değil. Bu konuda yayınlanan birçok rapor ve makale mevcut. Nitekim Afre-watch ve Uluslararası Af Örgütü'nün geçtiğimiz ay yayınladıkları ortak rapor da bunlardan biri. "This is What We Die For" adlı rapor, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki kobalt madenlerinde çalıştırılan çocuk işçilerin durumunu gözler önüne seriyor. Şöyle ki, akıllı telefonlarda ve elektrikli otomobil bataryalarında kullanılan kobaltın yarısından fazlası Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden arz ediliyor. Kobaltın yalnızca yüzde

20'si ülkenin güneyinde çıkartılıyor. Bu bölgede çalışma yaşı yediye kadar düşerken günde bir-iki dolar kazanmak uğruna 12 saat çalışan çocukların sayısı da 40 bini aşıyor. Çocuklara genelde madenden çıkarılan taşları yıkama ve taşıma görevi veriliyor. Üstelik çoğu ülkede sadece okula gitmekle sorumlu olan çocuklar, bu bölgede okula gidebilmek için çalışmak zorunda bırakılıyor. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ilkökul eğitimi zorunlu ve ücretsiz olmasına rağmen devletin ödediği miktar yetmediği için okullar, velileri aylık 10-30 ABD doları civarında aidat ödemekle yükümlü kılıyor. Aileleri okul ücretlerini ödeyemeyecek durumda olunca da bu görev çocuklara düşüyor. Okula gidip hafta sonlarını, tatil günlerini ve okuldan arta kalan diğer tüm vakitlerini madenlerde geçiren çocuklar da var. Hiç okula gitmeyip bütün yılı madenlerde çalışarak geçirenler de. Üstelik eldiven, işçi kıyafetleri ya da yüz maskesi gibi en basit güvenlik ekipmanlarına bile sahip değililer -ki normal şartlarda dahi öldürücü akciğer rahatsızlıkları, astım, nefes darlığı, deri iltihabı başta olmak üzere pek çok hastalığa davetiye çıkarıyor bu madenler. Nicel verilere baktığımızda Eylül 2014-Aralık 2015 tarihleri arasında Demokratik Kongo

Cumhuriyeti'ndeki madenlerde 80'den fazla kişi hayatını kaybetmiş ve aralarında çocuklar da var. Önlemler alınmadığı gibi bu konuda etkin çalışmalar da olmaması sayının giderek artacağını gösteriyor. Ayrıca etnik çatışmanın mevcut olduğu ülkede tek yetkili de devlet değil. Silahlı grupların kontrol altında tuttuğu madenler var. Dolayısıyla yasal önlemler alınsa da bunların ne düzeyde uygulanabileceği muallakta kalıyor. Yukarıda da belirtildiği üzere, dünya kobalt arzının yüzde 50'sinden fazlasını Demokratik Kongo Cumhuriyeti arz ediyor. Muhakkak arzın olduğu yerde talep de olmalı. Peki, çocukların sömürüldüğü bu ülkelerden maden talep eden ülkeler ya da kuruluşlar neler? Rapora göre, Congo Dongfang uluslararası madencilik şirketi bu ticaretin merkezinde yer alıyor. Şirketse Çin menşeli Zhejiong Huayou Kobalt şirketine ait. Talep eden kuruluşlara yakından tanıdığımız Güney Kore, Japonya, Çin, ABD ve Avrupalı teknoloji devleri. Apple, I phone, Dell, HP, Huawei, Lenovo, LG, Microsoft, Samsung, Sony ve Vodafone başı çeken teknoloji şirketleri. Diğer taraftan geçtiğimiz aylarda emisyon skandalıyla sarsılan Volkswagen ve skandalın teğet geçtiği Daimler de De-

demokratik Kongo Cumhuriyeti'yle maden ticareti yapan şirketler arasında. Dünyanın bir kısmı henüz cebindeki I Phone 5 senesini doldurmadan I Phone 6 sırasına girerken, diğer kısmı onlara yetişmeye ve hammadde yetiştirmeye çalışıyor. Daha iyi fotoğraf çekmek, daha çok oyun oynamak, web ağlarına daha hızlı bağlanmak uğruna çıkarılan telefonlar, tabletler veya diğer akil küpü şeyler için... Dünya adaletsizliğini önce çocuklarda başlatıyor sanki. Kana bulaşan zehrin tüm vücudu sarmalaması gibi çocuklara bulaşan her leke sarıp sarmalıyor dünyayı. Çocukların çocuk olmadığı ve hatta bazılarının doğduğu topraklarda yetişkin rolünü üstlendiği bir dünyadan ne bekleyebiliriz ki? Belki de Nazım Hikmet'in dediği gibi dünyayı vermeliyiz çocuklara hiç değilse bir günlüğüne: Alı pullu bir balon gibi verelim oynasınlar / Oynasınlar türküler söyleyerek yıldızların altında / Dünyayı çocuklara verelim / Kocaman bir elma gibi verelim sıcak bir ekmek somunu gibi / Hiç değilse bir günlüğüne doysunlar / Bir günlük de olsa öğrensin dünya arkadaşlığı / Çocuklar dünyayı alacak elimizden / ölümsüz ağaç dizecekler.

Konuyla ilgili açıklama yapan Danimarka Adalet Bakanı Pind, sığınmacıların değerli eşyalarına el konulması gerektiğini söylerken, göçmen karşıtı Halk Partisi'nden bir milletvekili daha da ileri giderek gerekirse alınsularının bile alınabileceğini söyledi. Komşu İsveç başta olmak üzere AB üyesi birçok ülkeyle karşılaştırıldığında oldukça az olmasına rağmen Danimarka'ya çok fazla mültecinin geldiğini savunan Pind, ülkeye gelen mültecilerin ziynet eşyaları başta olmak üzere her tür mücevherlerine el koyulması gerektiğini savundu. Bakan Pind, bu sayede elde edilecek gelirin mültecilerin masraflarını karşılamak için kullanılabilceği görüşünde. Danimarka'daki göçmen karşıtı Halk Partisi'yse Pind'in yeterince ileri gitmediği görüşünde. Halk Partili Martin Henriksen'in önerisiyle, hükümetle muhalefet arasındaki yeni iltica yasası görüşmeleri sırasında nakit ve değeri düşük eşyalara da el konulması önerisi ele alındı. Henriksen, "Søren Pind hikaye anlatıyor, Pind mültecilerden sadece değerli eşyalarının alınacağını söylüyor ama biz (yeni iltica yasası görüşmeleri sırasında) nakit ve değeri düşük eşyalar hakkında da konuşmuştuk" dedi. Bu açıklamalar Danimarka basınında çokça yer alırken toplumun büyük çoğunluğunun bu konuşmalara yeterince tepki koymaması uluslararası basında şaşkınlık yarattı. Bu bağlamda BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Kopenhag yönetimini yasa tasarısı nedeniyle kınadı.

BMMYK Sözcüsü Adrian Edwards, yasanın dayanışma gereken bir zamanda sosyal yardımlarda kesinti ve aile birleşimlerine kısıtlama getirme gibi birçok uygulamayı getirdiğine dikkat çekiyor. Yasalaşmadan önce Avrupa Parlamentosu Sivil Özgürlükler Komitesi'nde konuyla ilgili yapılan görüşmeye Danimarka Dışişleri Bakanı Kristian Jensen ile Entegrasyon ve Göç Bakanı Inger Støjberg katıldı. Jensen konuşmasında, ülkesinin söz konusu tasarıyla insan haklarına aykırı hareket etmediğini savunarak, "Danimarka her zaman insanı değerlerin ve insan haklarının savunucusu oldu" dedi. Støjberg'se Danimarka'ya geçen sene 21 bin kişinin sığınma başvurusu yaptığını belirterek, sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşıladıklarını, eğitim ve sağlık gibi hizmetlere erişimlerini de sağladıklarını kaydetti. Diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında Danimarka'da sığınmacılara dönük muamelenin "adil" olduğunu savunan Støjberg, "kendi başlarına idare edemeyenlere yardım etmeyi istiyoruz. Ancak yetebilenlerinse devletten yardım almaması temel bir ilke" dedi.

Son olarak Avrupa Konseyi de Danimarka'daki bu yasadan rahatsız olduğunu yetkililere bildirdi. Danimarka Uyum Bakanı Inger Støjberg'e bir mektup gönderen Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Nils Muiznieks, tasarıyla ilgili kaygılarını dile getirdi. Aile birleşiminin zorlaştırılmasını eleştiren Muiznieks, tasarının insan hakları

standartlarıyla bağdaşmadığını vurguladı.

Diğer bir yandan yasa, hükümetin sığınmacıların Danimarka'ya gelmesini engellemek için aldığı önlemlerden biri olarak görülüyor. Danimarka daha önce sığınmacı statüsü verdiği kişilere devlet yardımlarını kısmış ve Lübnan gazetelerine verdiği ilanda da sığınmacılara "gelmeyin" mesajı vermişti. Dahası, yürümek zorunda kalan sığınmacıları arabasına alarak yardım ettiği için bir Danimarka vatandaşı da para cezası kesilmişti. Randers kenti belediye meclisi de, kreş ve okulların kafeteryalarında domuz eti servis edilmesini zorunlu kılarken, bu adım sığınmacı ve İslam karşıtı başka bir uygulama olarak değerlendirilmişti. Tüm bu gelişmelerden sonra yasalasılmayan tasarıya Nazi Almanyası'nın İkinci Dünya Savaşı sırasında Yahudilere yönelik benzer uygulamalarını andırıldığı yorumunda bulunuluyor. Danimarka İnsan Hakları Enstitüsü başkanı Jonas Christoffersen'se yasayı "hukuki açıdan en sorunlu nokta aile birleşimine izin ve-

rilmemesi. Bazı sığınmacılar ülkede üç yıl geçirmeden ailelerini yanlarına getiremeyecek. İnsan haklarına ilişkin uluslararası kanunlarda bu durumun kişinin bireysel hakkı olan aile hakkının ihlal edildiğini görüyoruz" diyerek yorumladı. Danimarka hükümeti söz konusu uygulama hakkında parlamentoda sadece Danimarka Halk Partisi'nden destek olsa da, halkın büyük bir çoğunluğu da söz konusu uygulamayı destekliyor. Danimarkalıların yüzde 70'i ülkedeki ilk sorunun göçmenler olduğu görüşünde. Son olarak bu uygulamayı ilk gündeme getiren Danimarka olmayışı da meşruiyet anlamında Danimarka hükümetinin eline büyük bir koz veriyor. İsviçre'de de yıllardır sığınma başvurusunda bulunanların 1000 frangın üzerindeki para ve ziynet eşyalarına el konuluyor. Almanya'da da, Bavyera ve diğer Güney eyaletlerinde sığınmacılar ülkede kalma süreçlerini finanse edebilmek için mücevher ve nakit paralarını yetkililere bırakmak zorunda.

Karşıt ikili ortak çıkarda dost oldu

Danimarka, mülteci konusundaki tutumuna bir yenisini daha bu sefer İsveç'le birlikte ekleyerek daha da sertleşmede kararlı olduğunu göstermiş oldu. Danimarka ve İsveç, mülteci akınını kontrol etmek için 2016 başı itibarıyla sınırlarda pasaport ve kimlik kontrollerine başladı. Danimarka Başbakanı Rasmussen, düzenlediği basın toplantısında, mülteci kri-

zini kontrol altına almak için Danimarka sınır görevlilerinin Almanya'dan gelen tren, otobüs ve feribotlarda pasaport ve kimlik kontrollerine başladığını açıkladı. Başbakan Rasmussen, Almanya'dan gelen ve sınırda durdurulan sığınmacıların ilticalarının kabul edilmeyeceğini de vurguladı. Sığınmacı sayısını kontrol altına amaçlayan İsveç de, Danimarka sınırın-

da pasaport ve kimlik kontrolleri başlattı. İsveç Altyapı Bakanı Anna Johansson, Danimarka'dan İsveç'e otobüs, feribot ve trenlerle yolcu taşıyan şirketlerin kimlik kontrolü yapmadığının tespit edilmesi durumunda, yolcu başı 600 Euro ceza vereceklerini açıkladı. İsveç ve Danimarka'nın sınırda kontrollere başlamasının ardından, AB'nin temel değerlerinden birini sem-

bolize eden Schengen Anlaşması da tehlikeye girdi. Nitekim AB, sınır kontrolleri uygulayan bu ülkeleri acil toplantıya çağırıldı. Bu bağlamda tehlikeye giren Schengen Anlaşması nedeniyle AB, sınır kontrolleri başlatan bu iki ülkeden bilgi alacak ve bu iki ülkeyi bu konu hakkında uyuracak.

Finlandiya'da bazıları hoş göremiyor

Mültecileri zor günlerin beklediğinin bir diğer göstergesiye, bu konuda katı tutumlar göstermemesiyle bilinen Finlandiya'da yaşananlar. Ancak Finlandiya'da bu konu hükümet düzeyinde değil, toplumun çeşitli kesimlerinin tepkileriyle dikkat çekiyor. Geçtiğimiz aylarda ATAUM E-Bülten'de ele alınan Finlandiya'daki Neo-Nazi grup, bu kez de sokaklarda devriye gezmeye ve sığınmacıları gözletmeye başladı.

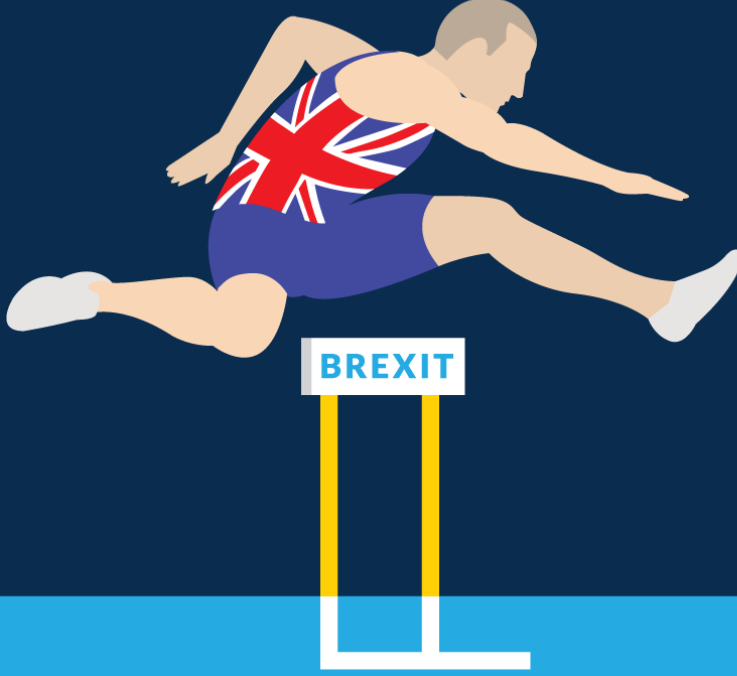
Yerel medyaya göre, Finlandiya'da sığınmacı sayısının artmasının ardından "Odin'in Askerleri" adlı grubun üyeleri sığınmacı merkezlerinin bulunduğu farklı şehirlerde gönüllü olarak devriye gezmeye başladı. Grubun kurucularından Mika Ranta, Aamulehti gazetesine yaptığı açıklamada, "farklı kültürlerin birbiriyle karşı karşıya kaldığı bir durumu yaşıyoruz. Bu da toplumumuzda hem korku hem de endişeye ne-

den oluyor. Birçok kişiyi toplamaya başladık" dedi. Ülkede yaklaşık 500 üyesi olan grupta sığınmacılar arasında bugüne kadar herhangi bir gerginliğin yaşanmadığı belirtilirken, Karjalan Heili gazetesine konuşan üç grup üyesinin "saldırmayı değil savunmayı amaçlıyoruz. Saldırıya uğrayan herkesin kendisini savunmaya hakkı var" ifadesi dikkat çekici. Devlet televizyonuna açıklama yapan Finlandiya İçişleri Baka-

nı Petteri Orpo'ysa, devriye gezenlerin aşırı olmalarının sorunu arttırdığı, bu grupların güvenliği arttırdığı gibi aksine azalttığı görüşünde. Tüm bu gelişmeler gösteriyor ki, sığınmacılara karşı ılımlı tavrıyla bilinen İskandinav ülkeleri, artan sayıya bağlı olarak iltica politikalarında değişikliğe gidiyor. Bu değişiklikler, önümüzdeki günlerde mültecilerin adil yaşam hakkına önemli ölçüde etki edeceğe benziyor.

Brexit Tartışmaları

Melisa TEKELİ

Brexit, bir süredir AB'nin gündeminde önemli yere sahip bir kavram. Britain (İngiltere) ve exit (çıkış) sözcüklerinin birleşimiyle oluşan Brexit kavramı, 1973'ten bu yana üye olan İngiltere'nin AB'den ve onunla bağlantılı olarak Euro bölgesinden çıkış düşüncesine işaret ediyor. David Cameron Ocak 2013'te Brexit'in ilk sinyallerini vermiş ve 2015'teki genel seçimleri Muhafazakâr Parti kazanırsa Brexit'in referanduma sunulacağını belirtmişti. Nitekim Mayıs 2015'te yapılan genel seçimler sonucu David Cameron liderliğindeki Muhafazakâr Parti tek başına iktidar oldu. Şimdi de 2013'te öne sürüldüğü gibi, bir yandan AB'yle "itirazlar ve talepler" konusunda müzakereler yürütülürken bir yandan da AB üyeliğinden çıkma kararının 2017 sonuna kadar referanduma sunulması düşünülüyor.

Talepler karşılanmazsa Brexit'in referandumla gerçekleştirilecek olması nedeniyle oklar ada halkına dönmüş durumda. Halkın AB üyeliğine karşı düşünceleri büyük önem kazanıyor. Sunday Times gazetesinin 3-4 Eylül tarihlerinde bin dört kişiyle yaptığı ankete katılanların yüzde 43'ü üyelikten çıkılmasını isterken, yüzde 40'ı üye-

liğin devam etmesini istediğini, yüzde 17'siyse kararsız olduğunu söyledi. Eylül'de yapılan anket sonuçlarına bakarak üyelikten ayrılma isteğinin İngiliz halkında tam anlamıyla hâkimiyet kurmadığı söylenebilir. Ancak yaz aylarında yapılan anket sonuçlarıyla Eylül'deki anket sonuçları karşılaştırıldığında, İngiltere'de AB üyeliğinden çıkılmasına sıcak bakanların sayısının giderek arttığı görülüyor. Yaz aylarında üyelikten yana olanlar yüzde 45, üyelikten çıkılmasını isteyenlerse yüzde 37'lik bir kesimdi. Anket sonuçlarında kısa zamanda meydana gelen değişim bir yandan ada halkının fikir değişikliği olarak okunabileceği gibi bir yandan da anketlerin gelecek için belirgin sonuçlar vermediği anlamına da gelebilir. İngiltere'de siyaset, basın ve iş dünyasının önemli kesimleri, AB yapısında birçok sorunun olduğu ve ancak İngiltere ve AB arasında yapılacak kapsamlı bir yeni anlaşmayla bu durumun düzeltereği konusunda hemfikir. İngiltere-AB müzakereleri, İngiltere'nin talep ettiği reformlarla ilgili. Müzakere başlıklarından bir tanesi de Avrupa gündeminin en önemli konularından olan göçmenler. Cameron, göçmenlerin devlet

yardımlarından yararlanmasını ve İngiltere'de asgari dört yıl yaşamının bir koşul haline getirilmesini savunuyor. John Major ve Boris Johnson gibi eski vekiller başta olmak üzere muhafazakâr milletvekillerinin talepleri arasında serbest dolaşımın sonlandırılması ve anlaşmada 1957 yılından beri var olan AB halklarına atıf yapan ifadelerin (ever closer union of peoples) kaldırılması yer alıyor. Ayrıca parlamentonun, beğenmediği AB uygulamalarını ve politikalarını reddetme hakkına sahip olması da istekler arasında. Londra için özel bir koruma isteyen muhafazakârlar, İngiltere bankalarını, fonları ve finans endüstrisini AB düzenlemelerinden uzak tutmak istiyor.

İngiltere'de muhafazakârların yanı sıra AB yanlılarının da reform talepleri var. Ancak AB yanlılarının reform istekleri muhafazakârlara kıyasla oldukça küçük çaplı ve AB'nin bu reform taleplerine sıcak bakacağına ilişkin güvenleri tam.

Cameron'la müzakereleri yapmanın Komisyon mu Konsey mi olduğu ise belirsiz. Her teklif ve sonuç üzerinde anlaşma, tüm üye devletler tarafından kabul edilmek zorunda. Üye devletlerin birço-

ğu AB'nin çalışmasıyla ilgili değişikliklerde yapılacak referandum ve benzeri adımlarla ilgili karmaşık iç kurallara sahip. Ayrıca üye devletlerin birçoğunda AB'de yapılacak herhangi bir değişikliği İngiltere'nin de kabul etmesi gerektiğini vurgulayacak Avrupa yanlısı siyasilerin olduğu da unutulmamalı. Avrupa Parlamentosu da müzakerelerde söz sahibi olmak isteyecektir. Parlamento Başkanı Martin Schulz'un sosyal Avrupa anlayışını zayıflatacak herhangi bir hamleye pek sıcak bakacağı söylenemez. Schulz'un bu tavrı, Avrupa devletlerindeki pek çok lider için de geçerli.

AB üyesi ülkelerin Londra'nın taleplerine pek sıcak baktığı da söylenemez aslında. Avrupa Konseyi Başkanı Van Rompuy, olası bir üyelikten çıkmanın İngiltere'nin küresel konumuyla ticari avantajlarını zedeleyeceğini söyleyerek AB'nin Brexit'e bakışını açıkça ifade etti. Ayrıca üye devletlerin siyasi partileri hakkında yorum yapmama eğilimine sahip Avrupa Komisyonu'nda Barosso'nun Muhafazakâr Parti'yi hedef alan sözleri de İngiltere-AB gerilimini arttırdı. Öyle ki bu konu, tartışmalar sırasında Avrupa Parlamentosu seçimleriyle bile ilişkilendirildi.

The Guardian'ın AB üyesi devletlerden gazetecilerin Brexit'le ilgili yazılarını bir araya getirdiği dosya, Avrupa ülkelerinin Brexit karşısındaki konumunu açıkça anlatıyor. Almanya'da öne çıkan görüş, Brexit'le ilgili olarak gözlerin, AB içinde eşitler arasında birinci konumunda olan Almanya'ya döndüğü yönünde. Merkel, İngiltere'yi AB içinde tutmak isteyen ve bunu açıkça belirten liderlerden. Merkel'in İngiltere'nin Avrupa'ya ait olduğu çünkü İngiltere olmazsa demokratik bir Avrupa olamayacağı yönündeki konuşmalarına devam edeceği düşünülüyor. Ayrıca Merkel'e göre, Avrupa çabucak değil zamanla gelişecek ve İngiltere de bunun önemli bir parçası. İtalya'daysa Brexit hakkında bambaşka bir bakış açısı söz konusu. İngiltere'yle İtalya arasında eskiye dayanan yakın ilişkiler ön plana çıkarılırken, politika onları ayırsa bile İtalya ve Birleşik Krallık'ın birbirlerini asla yalnız bırakmayacağı şeklinde duygusal bir

söylem üzerinden politize olunmuş durumda. Brexit, İtalya ve Almanya'nın aksine Fransa'da dış ilişkiler açısından değil iç politika açısından ele alınıyor. Yapılan müzakereler ve Avrupa anlaşmalarında yapılacak olası bir reform durumunun Fransa'da bir tartışma başlatacağı, hatta bu reformların referanduma sunulması durumunda muhtemelen reddedileceği konuşuluyor. Hollanda'nın 2005'te Fransa'nın Avrupa anayasasını referandumda reddetmesi nedeniyle yaşananları Cameron'a hatırlatacağıysa basın sıklıkla vurguladığı bir nokta. İspanya'da da vurgulanan ilk nokta iki ülkenin AB'ye bakışının ne kadar farklı olduğu: İspanya halkı AB yanlısı gösteriler yaparken, İngiltere halkının AB üyeliğinden çıkma kararını oylaması konuşuluyor. İspanya, İngiltere'nin taleplerine sıcak bakmadığını açıkça belirten ülkelerden -ki bu durumun şaşırtıcı olduğu söylenemez. İngiltere'nin AB'den çıkışının

hem AB hem de İngiltere için ekonomik ve siyasi sonuçları olacağı şüphesiz. Özellikle ekonomi çevrelerinde bu ayrılık büyük bir endişe yaratıyor. Yapılan analizlerde Grexit'le (Yunanistan'ın Euro bölgesinden çıkması) bu kadar ilgilenilirken asıl ilgilenilmesi gereken Brexit'in unutulduğu öne çıkan bir yorum. İngiltere ekonomisi bütün AB üyelerinin toplam milli gelirinin yüzde 16'sını oluşturuyor ve AB'nin en büyük ikinci ekonomisi durumunda. Siyasi alandaysa bu ayrılığın İskoçya'nın bağımsızlık girişimlerini güçlendireceği ve bu durumun Birleşik Krallık'ın bir dağılma sürecine girmesine kadar ilerleyeceği öne sürülen fikirlerden. İskoçya, İngiltere'ye göre daha AB yanlısı olmakla nitelendiriliyor ve bu nedenle İskoçya'nın AB üyeliğine devam edilmesi yönünde oy vereceği, bir sonraki referandumunsa İskoçya'nın bağımsızlığı için yapılacağı konuşuluyor. Referandumun zamanlama-

sı da oldukça önemli. Referandum için konuşulan en belirgin tarih 2016'nın ortaları. Ancak Almanya ve Fransa'da 2017'de gerçekleşecek seçimler nedeniyle 2016'da yapılacak bir referandum, AB üyeleriyle detaylı bir anlaşma için müzakerelerde Londra'nın kısıtlı bir zamana sahip olmasına neden oluyor. Ayrıca Cameron'ın "tamamen yeni" bir anlaşma söyleminin oldukça sıkıntı yaratacağı da bir gerçek.

İç belirsizlikler ve Avrupa'daki gelişmeler göz önüne alındığında, referandumla ilgili bulunulacak öngörülerin spekülatif olmaktan öteye gidemeyeceği rahatça söylenebilir. Brexit'le ilgili gidişatı belirleyecek en önemli soruysa şu: İngilizler referandumda ve seçimlerde oy verirken kimin inancını taşıyacak? Tarihi bir anlaşmaya imza attığını söyleyen Cameron'a mı, İngiltere'ye önemli ve yeni bir şey verilmediğini söyleyen Avrupa liderlerine mi?

Yunanistan'da 'Birlikte Yaşama Sözleşmesi'

Maria Konstantopoulou

23 Aralık 2015 tarihi Yunanistan için bir milat. Çünkü Yunanistan parlamentosunun 300 milletvekillinden 193'ünün evet oyuyla "Birlikte Yaşama Sözleşmesi" onaylandı. Tasarısını Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı yasa ile homoseksüel ve heteroseksüel çiftler arasındaki ayırım ortadan kaldırılıyor ve eşcinsel çiftler arasında oluşturulan aile ilişkileri tanınıyor.

Meclisteki oylamada iktidar partisi SYRİZA, Potami ve Enosi Kentroon milletvekillerinin tümü olumlu oy kullandı. Hükümetin öbür ortağı ANEL'in (Bağımsız Yunanlılar) yarısı ve ana muhalefet partisi Nea Demokratia'nın (Yeni Demokrasi) üçte biri evet oyu kullanırken KKE'nin (Komünist Partisi) tüm vekilleri hayır oyu kullandı. 51 milletvekiliyse oylamaya katılmadı. Meclisteki görüşmeler sırasında partiler arasında sıcak tartışmalar da yaşandı ve hatta tansiyonu yükselten anlar oldu. Başbakan Aleksis

Tsipras ise çok netti: "Yunan devleti için ayıp olan bir gerileme dönemi, karanlık bir dönem tamamen kapandı; bu oylamayla yüz binlerce vatandaşımızın hayatlarını iyi yönde değiştirmiş olmanın gururunu yaşıyoruz ve bu gecikmeden ötürü de özür diliyoruz" Milli Eğitim Bakanı Nikos Filis de "okullarda cinsellik öğretilmiş olsaydı bugün burda olmazdık; bu yasa ile özgürlük, eşitlik ve demokrasi ilkelerini içerecek bir toplum inşa ediyoruz" şeklinde konuştu. Ana muhalefet milletvekili Ntora Bakogianni evet oyunu "yasada homoseksüel çiftlere evlatlık öngörülmemesi"yle açıklarken Altın Şafak Genel Sekreteri Nikolaos Mixaloliakos ise epey tepkiliydi: "On binlerce senenin kurumunu değiştirmek istiyorsunuz. O da aile kurumu. Aile kilise tarafından kutsanmış bir kurumdur. Eşcinselliğin doğal olduğunu söylüyorsunuz. Beğenmezseniz de beğenmeseniz de doğaya aykırıdır."

Mecliste olmayan ANDARSİA partisiye büyük bir panoyla gösterilere katıldı. Homoseksüel çiftler de "kanun sevgidir" sloganıyla Atina'da meclisin karşısında bulunan Anayasa Meydanı'nda toplanıp yasadan yana slogan attı. İnsanlar eşit bir şekilde yaşayabilmelerini, saklanmak zorunda kalmamalarını talep ettiler ve sevginin bir hak olduğunu duyurdular. Tabii ki bu yasadan herkes memnu değil. Yunan kilisesinin bütün metropolitlerden oluşan en üst mercii Ierarhia, "kilise tek bir aile yapısı kabul eder ve meşru kılar. Geleneksel aile yapısının dışındaki yapılar kabul edilemez" kararı aldı. Kilisenin bazı metropolitleri de Ierarhia'nın resmi açıklamasından daha sert bir tutum sergileyerek sözleşmeye karşı sert ifadeler kullandı. Örneğin bu vesileyle açıklama yapan Kalavrita Metropolitisi Amvrosios'a göre, "eşcinsellik günahıdır. Onu yaşayanlar normal insanlar değildir. Onlar

alçaklardır. Onlar hasta. Onlar tehlikeli. Karşılaştığınızda tükürün..." Hatta yasa mecliste görüşülürken Kalavrita bölgesinde bütün çanlar cennaz ritiminde çaldı. Eşcinsellerse tepkilerini metropoliten evinin önünde öpüşerek gösterdi. Korinthos Metropoliti de Başbakan'a bir dilekte bulundu "Tsipras'ın çocukları, sözleşmeye göre yaşasınlar inşallah."

Yunanistan birlikte yaşama sözleşmesini meclisinden geçiren 15. Avrupa ülkesi oldu. Hollanda, 15 yıl önce Avrupa'da ilk olacak şekilde eşcinsel evlilikleri yasal olarak tanıdı. Son olarak Güney Kıbrıs ve İrlanda eşcinsel evlilikleri yaşallaştırmıştı. Avrupada eşcinsel evliliklerin yasal olduğu ülkeler şunlar: Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İzlanda, İrlanda, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İngiltere, Güney Kıbrıs ve Yunanistan.

ATAUM

e-bülten

İletişim

Adres: Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM)

Cemal Gürsel Caddesi, 06590 Cebeci, Ankara

Telefon: 0 (312) 362 07 62

Faks: 0 (312) 320 50 61

Web: www.ataum.ankara.edu.tr/ebulten

E-posta: ataum@education.ankara.edu.tr

Editör: Erdem DENK

Tasarım: Turan BACI - Erdem DENK

* Yazılarınızla katkıda bulunmak için denk@ankara.edu.tr adresine email atabilirsiniz.

* ATAUM E-Bülten'de yer alan yazılar ve görüşler tamamen yazarlarına aittir. ATAUM'un resmi görüşü değildir.

* Bu e-bülten içinde yer alan özel kullanım lisanslı tüm yazı ve görsellerin bütün hakları ATAUM'a aittir.

* Bu e-bülten, kaynak gösterilerek kopyalanabilir, dağıtılabilir, basılabilir.

Sahibi: ATAUM adına Sanem BAYKAL • **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:** Erdem DENK • **Yayın Türü:** Süreli (Aylık) • **Basım Yeri:** Hermes Ofset Ltd. Şti., Kazım Karabekir Cad. Murat Çarşısı 39/16 İskitler/ANKARA Tel: 0(312) 341 01 97 • **Basım Tarihi:** 07. 12. 2015

'Ölümcül' Klinik İlaç Deneyleri

Ayşe Elif YILDIRIM

Fransa'nın Rennes şehrinde özel bir laboratuvarında Portekiz merkezli ilaç firması Bial tarafından üretilen bir ilacın insanlar üzerinde yapılan deneyleri sırasında, ilacı almadan önce tamamen sağlıklı olan bir gönüllünün ilk olarak sol beyin ölümü gerçekleşti ve bu gönüllü birkaç gün içinde de hayatını kaybetti. Bunun üzerine bütün gözler Fransa'ya ve klinik ilaç deneylerine ilişkin yasalara döndü.

Söz konusu gönüllü, Rennes'deki hastanede, ilacın deneme için oluşturulan denek gruplarından bir tanesinde yer alıyordu. Ölen kişinin bulunduğu denek grubunda altı kişi vardı ve şu an bu gruptan geriye kalan kişile-

rin de tedavi altında olduğu biliniyor. Diğer beş kişiden birinin herhangi bir sorununun olmadığı, ancak her ihtimale karşı gözetim altında tutulduğu, geriye kalan dört kişiyse gelecekte kalıcı nö-

rolojik sorunlarının olabileceği belirtiliyor.

Deneme aşamasındaki söz konusu ağır kesici ilaçların marihuana bazlı olduğu bazı raporlarda yer alsa da bu durum Fransa Sağlık Bakan-

lığı tarafından reddedildi. Paris Savcılığı tarafından soruşturma açıldığı da yerel haberlerde geçti. İlaç deneyininse tamamen durdurulduğu yapılan diğer açıklamalar arasında.

Deneylere 108 gönüllü katılmıştı

Klinik deneylere toplamda 28-49 yaş arası Fransa vatanı 108 gönüllünün katıldığı, 90 kişiye değişik dozlarda deneme aşamasındaki ilacın verildiği, geriye kalanlaraysa plasebo verildiği söyleniyor. İlaç verilenlerden diğer 84'ünün kontroller için hastaneye çağırıldığı, sadece 10'unun davete cevap verdiği ve testlere tabi tutulduğu ancak herhangi bir anomaliyle karşılaşılmadığı Rennes Hastanesi tarafından açık-

landı. 15 Ocak'ta hastanenin Baş Nöroloğu Gilles Edan tarafından yapılan açıklamalardaysa, eldeki bilgiler çerçevesinde ilacın herhangi bir panzehiri olmadığı söylendi.

Deneyler Fransa merkezli Biotrial isimli bir şirket tarafından yönetiliyordu. Şirketin kurulduğu 1989'dan bu yana uluslararası alanda oldukça aktif ve binlerce deney yürütüyor. Portekiz merkezli Bial'ın deneyleriyse Temmuz'

dan beri yürütülüyordu ve bir denegin ölümüyle sonuçlanana kadar da herhangi bir sorun olmadığı gözlemlenmişti. Ölen denegin, diğer beş denekle beraber 7 Ocak'ta düzenli olarak deneme aşamasındaki ilacı almaya başladığı ve üç gün içinde yan etkileri görmeye başladığı söyleniyor. Söz konusu grup, ilacı en yüksek dozda alan grup. Bu gruptan iki kişinin kritik durumda olduğu, bir tanesininse el ve ayak

parmaklarını kaybettiği açıklandı. Gönüllülerin yaptığı açıklamalarda beyinlerini alev almış, gözlerininse yuvasından çıkacakmış gibi hissettiklerini söyledikleri yine yerel medyada yer alan haberler arasında. Bu arada, ilacın hayvanlar üzerinde denendiği ve herhangi bir sorunun olmadığı belirtiliyor. İlacın insanlar üzerinde neden böyle bir sonuca yol açtığıysa henüz bilinmiyor.

Süreç ve yasalar

Bir ilacın piyasa sürülmesinden önce, ilacın güvenliğinin test edilmesi ve yan etkilerinin belirlenmesi için klinik deneylerden geçirilmesi gerekiyor. Bu etkilerin belirlenebilmesi için gönüllüler üzerinde üç aşamalı klinik deneyler yapılıyor.

İlk aşama, güvenlik aşaması olarak biliniyor. Küçük bir grup insan denek üzerine, bazen sağlıklı, bazen belirli sağlık sorunları olan hastalarda, gözetim altında ilaçlar test ediliyor ve herhangi bir yan etkinin olup olmadığı araştırılıyor. Bu aşamada bilgi toplamak genel amaç.

İkinci aşamada ilaç verilen kişiler, eğer sağlık sorunları olan kişilerden seçildiyse, bu kişilerin sağlık sorunlarının ilaç tarafından giderilip giderilmediği araştırılıyor. Nihayet üçüncü aşamadaysa, ilk iki aşamayı geçen ilaçların etkilerinin piyasa da olan tedaviler ve plasebo verilen hastalarla karşılaştırılmaları yapılıyor. Bu deneyler en az bir yıl sürüyor ve yüzlerce hastayı kapsıyor. Klinik ilaç deneylerinde gönüllü olan has-

talara, ilacın nasıl işlediği hakkında detaylı bilgilerin verilmesi gerekiyor; ayrıca hastalardan geri bildirimlerin toplanması da gerekiyor. AB düzeyinde bu klinik ilaç deneylerine ilişkin bütün üye devletlerin yasalarının uyumlaştırılması için kabul edilen yönergeye 2018'de yürürlüğe girecek.

Söz konusu ilaç deneyinde, deneyin henüz birinci aşamada olduğu Fransa Sağlık Bakanı Marisol Touraine tarafından açıklandı. Buna göre, Bial tarafından üretilen ilaç endişe bozukluğu gibi hastalıkları tedavi etmek için geliştirilmiş ve önceden şempanzeler üzerinde laboratuvar ortamında test edilmiş.

Fransa Ulusal İlaç Güvenliği Kurumu, ülkede yapılan klinik ilaç deneyleri tarihinde ilk defa böylesine kötü bir sonuçla karşılaştığını açıkladı. Fransa'da binlerce klinik ilaç deneyinin yapıldığı, son 15 yılda önlerine sadece on dosya geldiği ve hiçbirinin sonuçlarının Rennes'da yaşanan kadar ciddi olmadığı da

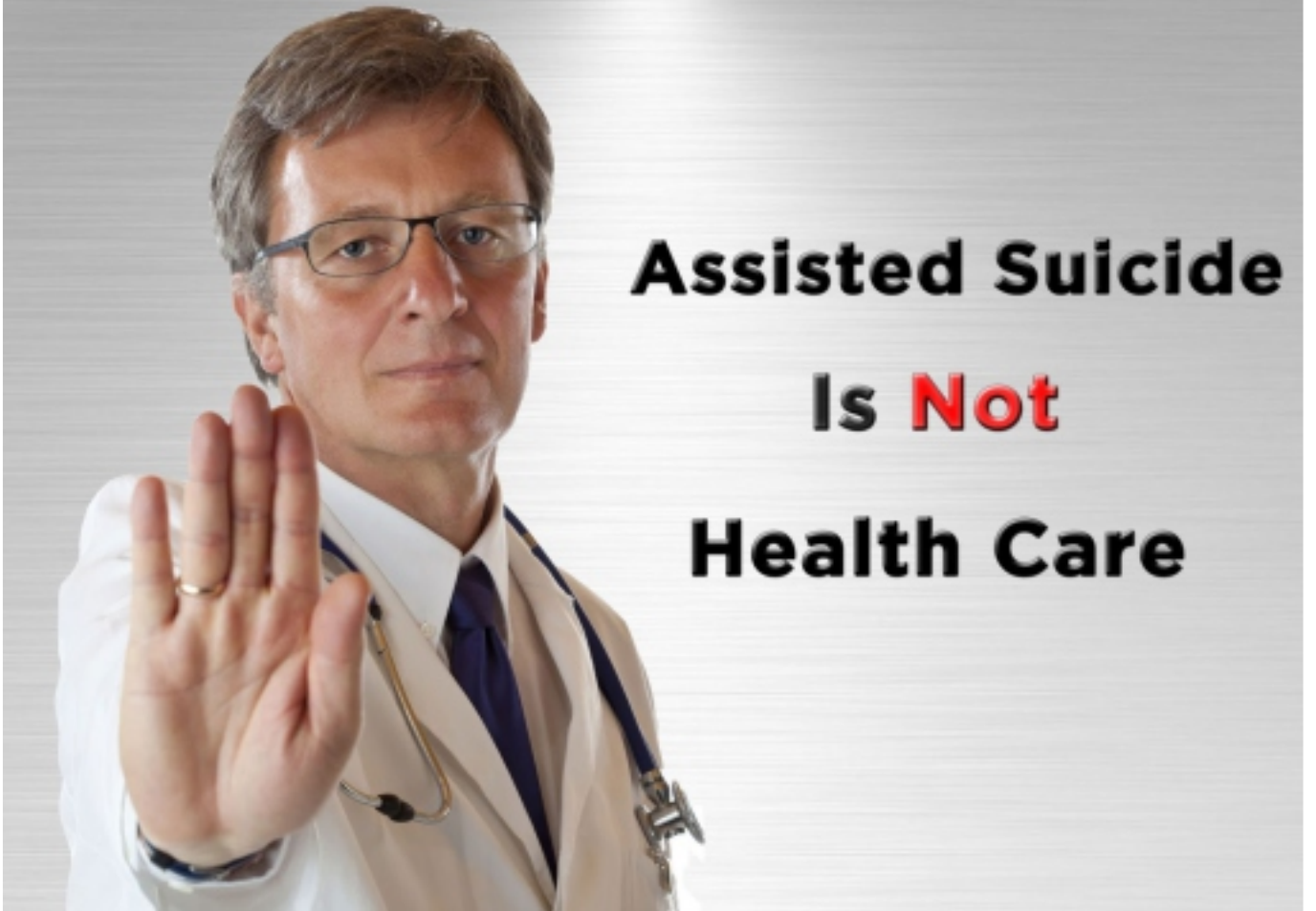
söylendi. Diğer ülkelerdeyse böyle ciddi sonuçlara yol açan başka vakalara rastlamak yine nadir olsa da mümkün. Örneğin, 2006'da İngiltere'de bir Alman ilaç firmasının kanser tedavisi için geliştirdiği ilacı test ederken gönüllerden bir kaçının organ yetmezliği sorunuyla karşılaştığı biliniyor. Ancak yine de AB içerisinde yapılan deneylerde böyle sonuçlara çok nadir rastlanıyor. Biotrial, deneyler sırasında bütün uluslararası kurallara saygı gösterildiğini ve bundan sonra da uluslararası kuruluşlarla klinik ilaç deneylerinin güvenliği konusunda bilimsel çalışmalar yapmak istediklerini açıkladı. Öte yandan, yapılan deneyde her şey yasalara uygun gibi görünse de gerçek, savcılardan yapacağı soruşturmalardan sonra ortaya çıkacak.

Ancak burada ahlaki bir kırılma noktasının varlığını kabul etmek gerekiyor. Zira genel kaniye göre, her ne kadar klinik ilaç deneylerinin böyle sonuçlara yol açması ürkütücü de olsa, bu deneyler yapıl-

madan ilaçların piyasaya sürülmesi de mümkün gözüküyor. Diğerlerinin kalıcı olarak hastalanmaması için bir kişinin ölümü ödenen büyük bir bedel de olsa, sağlık sektörünün gelişmesi için bu tip deneylerin yapılmasının maalesef gerekliliği olduğu belirtiliyor. Özellikle kanser tedavisi gibi ciddi tedavilerde gönüllü deneklere ihtiyaç duyuluyor. Üstelik olaylara iyi tarafından bakıp yılda binlerce kişinin bu ilaç deneylerine katıldığı ve çoğunun herhangi bir sağlık sorunuyla karşılaşmadığı ve böylece piyasaya yeni ilaçlar sürüldüğü de vurgulanıyor. Ancak riskin varlığı açık, çünkü ufak bir yanılıştta bir kişinin yaşamının feda edilmesinin deneylerden alınan sonuçlarla kurtarılacak yüzlerce kişinin hayatına eş değer olup olmadığı gibi bir hayli zorlayıcı bir soruyla karşı karşıya kalıyoruz. Özellikle bu tip deneylerde genellikle maddi sorunları olan insanların "kobay" olmayı kabul ettiği düşünülürken.

'Estetik' Ötenazi

Yasemin KARADAĞ

İngiltere'de elli yaşında bir kadın, böbrek yetmezliği rahatsızlığından ötürü gerekli olan diyaliz tedavisini reddederek İngiliz mahkemelerinde tedaviyi reddetme hakkına ilişkin kararın oldukça sıra dışı bir gerekçeyle alınmasına vesile oldu. Adı dava boyunca ve sonrasında ve hatta hastanın ölümünden sonra da gizlenen ve C. olarak bahsi geçen kadın, gençliğini ve güzelliğini kaybetmesiyle "yaşam pırlantısını" da kaybettiğini ve bu şekilde yaşamını sürdürmek istemediğini gerekçe göstererek hastanenin önerdiği tedaviyi reddetti. Hastane, İngiltere'de 2005'te yürürlüğe giren Mental Capacity Act'e dayanarak Koruma Mahkemesi'ne (The Court of Protection) başvurdu. Doktorlar, tedaviyi reddeden C.'nin muhakeme yeteneğinin düzgün çalışmadığını ve bu nedenle hastaneden ayrılmasının önlenmesini Mahkeme'den talep etti. Mahkeme, hastanın yaşaması için gerekli olan diyaliz tedavisini reddetmeye ya da sürdürmeye devam etmeye karar verecek kadar akli dengesinin yerinde olduğuna ve hastanın kararına saygı gösteril-

mesi gerektiğine hükmetti. Yaşadığı süre boyunca gösterişli bir hayat sürmüş, güzel ve bakımlı bir kadın olan C.'nin 49 yaşındayken göğüs kanseri olduğu ortaya çıkar. C.'nin üç kızından en büyüğü V.'nin ifadesine göre, anne hastalığını öğrendiğinde, kanserin ortaya çıkışının zamanlamasının muhteşem olduğunu, zira kendini yaşlı bir kadın olarak görmeyi arzulamadığını dile getirir. Öyle ki, kadın yine kızlarından birinin hamile olduğunu öğrendiğinde anneanne olacağı için bunalıma girer. Evlendiği ya da birlikte olduğu erkeklerin de dış görünüşünün yerinde olmasına ve zengin olmalarına ayrıca dikkat eden C., hayatı boyunca her fırsatta kaliteli bir hayat yaşamının kusursuz bir dış görünüş ve zengin bir hayatla mümkün olduğunu savunmaktadır. C. hiçbir zaman "geleneksel" bir anne gibi davranmamasına rağmen, kızlarına olan sevgisini bir şekilde aktarabildiği için kızları da annelerini bu haliyle kabul etmiştir. Mayıs 2015'te sona eren kanser tedavisi sonucunda oldukça yıpranan C.'yi, üç ay sonra partneriyle

ilişkinsini sonlandırması iyice çökertir. Akabinde finansal olarak oldukça zor duruma düşen C., çok geçmeden evinden ve diğer yatırımlarından da olur. Dahası bu süre içerisinde C., son ayrılığıyla ilişkili olarak bir dizi adli soruşturmanın muhatabı olmak zorunda da kalmıştır. Kızı V.'nin evine taşınan anne, bir şişe şampanyayla birlikte altmış adet parasetamol yutarak intihara kalkışır, ancak bu girişimi başarısız olur. Sağlığı gittikçe kötüye giden C., 29 Eylül'de kendi rızasıyla hastaneye kaldırılır. İntihar girişimi sonrasında fonksiyonunu kaybeden karaciğeri tedavi süreci başlar. Karaciğeri kendini yenileme süreci normalden uzun sürünce ve bu durum hastanın farklı yaşamsal fonksiyonlarını da olumsuz etkilemeye başlayınca doktorlar, hastaya diyaliz tedavisine başlanması gerektiğini aksi takdirde hastanın en geç on gün içerisinde öleceğini söyler. Hastaya bir süre rızası dışında tedavi uygulanırken, hastanın ısrarla reddetmesi üzerine hastane de olayı mahkemeye taşır.

Mahkeme kararında, hasta-

nın tedaviyi reddetme ya da kabul etme kararı alabilecek seviyede akli dengesinin yerinde olduğunu belirttikten sonra konunun kişinin kendisi üzerinde sahip olduğu özerkliğiyle (personal autonomy) alakalı olduğuna dikkat çekti. Mahkeme hastanın tedaviyi kabul etme ya da reddetme hakkının sahip olduğu kişisel özerkliğinin bir parçası olduğunu belirtti. Buna göre, Mahkeme bu hakkın kullanılmasına ancak hastanın sağlıklı bir şekilde karar almasını engelleyecek seviyede akli dengesinin yerinde olmadığına kanaat getirirse müdahale edebilir. Mahkeme, hastanın yaşadığı görkemli hayat bir yana, kızlarının da annelerinin tedaviyi reddetmesini anlayışla karşıladıklarına dikkat çekiyor. Şayet anneleri tedavi sayesinde yaşarsa, sonrasında "yaşlı", "çirkin" ve "hastalıklı" bir kadın olarak hayatını sürdüreceği için zaten mutsuz olacaktır. Nitekim Mahkeme kararının ardından, hastanenin tüm çabalarına rağmen hasta tedaviyi reddetmeye devam eder ve bir süre sonra da hayata veda eder.

Tedaviyi reddetme hakkı, 'yaşam hakkı' kapsamında mı?

Her ne kadar kişinin tedaviyi reddetme hakkına ilişkin bir Strazburg içtihadı bulunma-

sa da AİHM'in kişinin kendi üzerindeki özerkliğine ilişkin yaklaşımından sonuç çıkar-

mak mümkün gözükmemekte. Strazburg genel içtihadına göre bireyin kendi üzerinde

sahip olduğu self-determinasyon hakkı toplumun çıkarlarıyla uyum içerisinde uy-

gulanmalı. Yaşamın devam edebilmesi için gerekli tedavinin reddedilmesi toplumun çıkarlarıyla "yaşamın kutsal olduğu" kabulü noktasında çatışabilir. Gelgelelim yukarıda da belirtildiği üzere, bu konuda oluşmuş özel bir Mahkeme içtihadı karşımıza çıkmamakta.

Bilindiği üzere AİHS'in yaşam hakkını düzenleyen 2. maddesi, kişinin ötenazi yöntemini tercih ederek hayatını sonlandırmak istemesi halinde en başta gündeme gelen maddelerden biri. Bu çerçeveden bakıldığında tedaviyi reddetme hakkının da "pasif ötenazi" kapsamında değerlendirilmesi mümkün gözüküyor. Ötenazi kişinin yaşamının dayanılmaz olması halinde yaşamına son vermesi anlamına geliyor. Aktif ötenazide yaşamına son vermek isteyen kişinin dışında ikinci birinin müdahalesine ihtiyaç duyulurken, pasif ötenazi hastanın yaşamını sağlayan makinelerin kapatılması ya da tedavinin durdurulması şeklinde ortaya çıkmakta. Dolayısıyla hastanın tedavisini durdurması, pasif ötenazi yöntemiyle yaşamını sonlandırmak iste-

mesi anlamına gelmekte. Strazburg içtihadına bakıldığında, kişinin tedavisini sona erdirmeye istediğinin 2. maddenin kapsamına girmediğini söylemek mümkün gözüküyor. Zira Komisyon, Widmer v. Switzerland (205-27/92) kararında, 2. maddenin kişiyi kasıtlı bir şekilde yaşamına son verilmesinden koruduğunu belirtti. Bu durumda kişinin aktif ötenaziye başvurmak istemesi halinde 2. maddenin devreye gireceğini söylemek mümkünken, pasif ötenazi için aynı şeyi söylemek pek mümkün gözüküyor. Nitekim Strazburg içtihadında aktif ötenaziye izin vermeyen taraf devletlere ilişkin pek çok davaya rastlamak mümkün. Bu davalarda Mahkeme, Konsey üyesi ülkelerde bu konu hakkında konsensüs bulunmadığı gerekçesiyle taraf devletlere geniş takdir yetkisi tanıyor ve çoğu zaman da ihlal tespit etmiyor.

İngiliz Yüksek Mahkemesi'nin konuyla ilgili erken dönem içtihadına bakıldığında da benzer yorumun takip edildiğini görmek mümkün gözüküyor. 2000 yılında verdiği kararında Yüksek Mah-

keme, şayet kişinin yaşamını devam ettirme pozitif yükümlülüğü varsa 2. maddenin ihlalinin mevzubahis olacağını belirtmişti. Öte yandan, hasta bitkisel yaşama girdiyse böyle bir pozitif yükümlülük söz konusu değildi. Bu noktada, "kişinin yaşamı için gerekli tedaviyi sonlandırmak istemesinin, yaşamını devam ettirme pozitif yükümlülüğünü ortadan kaldırıp kaldırmadığı" sorusu akla gelmekte. Profesör Elizabeth Wicks, hastanın hayatını sürdürmesi için gerekli tedaviyi reddetmesinin bu pozitif yükümlülüğü ortadan kaldıracığı görüşünde. Ona göre, kişinin ölümünün dışarıdan herhangi bir müdahale olmadan gerçekleşmiş olması söz konusu. Ayrıca, ilgili 2. madde taraf devletlerin yetki alanındaki kişilere yaşam hakkını, yerine getirilmesi gereken bir görev olarak da-yatmamakta ve yalnızca bireyin en temel hakkı olan yaşam hakkını Sözleşme sistemiyle koruma altına almakta.

Bu noktadan hareketle, kişinin kendi rızasıyla yaşamını bir şekilde sonlandırmaya karar vermesini sahip olduğu

self-determinasyon hakkının bizzat uygulanması olarak görmek mümkün gözüküyor. Hatta biraz daha ileri gidilirse bu hakkın kimi durumlarda dışarıdan yardım alarak da yerine getirilmesini kapsaması gerektiği iddia edilebilir. Örneğin, felç geçirmiş ve hayatı boyunca bir daha hareket edemeyecek birinin hayatını sonlandırmak istemesi, en az yaşam pırlıtısını kaybeden kadının talebi kadar meşru değil mi? Nihayetinde sadece kişi hareket edemediği için ölümü mecburen dışarıdan bir müdahaleyle gerçekleşecek. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, böyle bir müdahale söz konusu olduğunda Konsey üyesi devletlerin pek çoğu bu uygulamaya karşı çıkmakta ve AİHM de bu konuda devletlere geniş takdir yetkisi tanımakta. Aktif ötenaziyi pek çok olayda kabul eden Avrupa ülkesi olarak 2002'de kabul ettiği ötenazi yasasıyla karşımıza Belçika çıkmakta. Ancak, son zamanlarda Belçika da ötenazi yasasını oldukça geniş yorumladığı gerekçesiyle eleştirilerin odağı haline gelmiş durumda.

AİHM'den İşyerinde 'Panoptikon' Onayı

Elâ BİLGEN

AİHM, 16 Ocak'ta, mesai saatleri içinde çalışanların internet üzerinden gerçekleştirdiği yazışmaların işveren tarafından okunup kayıt altına alınmasının AİHS'nin 8. maddesiyle güvence altına alınan "özel hayata ve aile hayatına, konuta ve yazışmalara saygı" hakkını ihlal etmediği yönünde "vahim" bir karara imza attı. Şirket içi düzenlemelere aykırı olarak çalışma saatleri içinde şirketin internetini kişisel amaçlarla kullandığı gerekçesiyle işten çıkarılan Bogdan Mihai Barbulescu, ülkesinde sürdürdüğü hukuk mücadelesinden sonuç alamayınca 2008'de Romanya aleyhine AİHM'de dava açmıştı.

Romanya'daki bir özel şirketin satış departmanında mühendis olarak çalışan Barbulescu, işe başladığında işverenin talebi doğrultusunda müşterilerin sorularını yanıtlamak üzere bir Yahoo Messenger hesabı oluşturmuştu. Üç yıllık çalışmanın ardından 13 Temmuz 2007'de işvereni Barbulescu'ya, Ya-

hoo Messenger görüşmelerinin 5-13 Temmuz 2007 arasında takibe alındığı ve kayıtlardan da interneti kişisel amaçlarla kullandığının anlaşıldığı bilgisini verdi. Ayrıca kendisine, kardeşi ve nişanlısıyla sağlık ve cinsel yaşam gibi kişisel konularda yaptığı sohbetlerin de yer aldığı yazışmaların dökümü sunuldu. Ardından da şirket kaynaklarının kişisel amaçlarla kullanılmasını yasaklayan şirket içi düzenlemeyi ihlal ettiği gerekçesiyle işine son verildi.

Ocak ortasında sonlanan dava, başvuruçunun "özel hayata ve aile hayatına, konuta ve yazışmalara saygı hakkı"nın ihlal edildiği iddiasının reddiyle sonuçlandı. Çünkü davaya bakan Daire'nin yedi yargıcından altısına göre "bir işverenin, çalışanlarının mesai saatleri içinde görevlerini yerine getirip getirmediklerini araştırmaya hakkı" vardı ve "işveren de Barbulescu'nun internetteki hesabına müşterilerle yapılan yazışmalar olduğu varsayı-

mıyla" girmişti. Üstelik Romanya mahkemeleri de dava süresince yazışmaların dökümünü yalnız Barbulescu'nun çalışma saatleri içinde iş yeri bilgisayarını kendi kişisel amaçları doğrultusunda kullandığının delili olarak dikkate almış ve yazışmaların diğer taraflarının kimliklerini de ifşa etmemişti. Bu nedenle AİHM, ulusal mahkemede Barbulescu'nun 8. maddeden doğan haklarıyla, işverenin menfaatleri arasında adil bir denge gözetildiğine ve dolayısıyla 8. maddenin ihlal edilmediğine hükmetti.

Bununla birlikte davanın Portekizli yargıcı Paulo Pinto de Albuquerque, işverenin okuyup kayıt altına aldığı yazışmaların kişisel ve hassas içeriğini, yazışmaların diğer çalışanlar tarafından da okunmuş olmasını ve işveren tarafından hakkıyla yürütülen bir internet denetim politikasının olmamasını dikkate alarak, disiplin soruşturması sonucunda verilen işten çıkarma cezasının gerekçesi-

nin geçerliliğinin tartışmaya açık olduğunu ifade etti. Bu nedenle de Daire kararına muhalefet şerhi koydu.

Yargıç de Albuquerque, davanın AİHS'nin 10. maddesiyle düzenlenen ifade özgürlüğüyle de bağlantılı olduğu görüşünde. Kullanıcıların internet üzerinden görüşlerini açıklamasının ifade özgürlüğünün uygulanması açısından yeni bir platform oluşturduğunu belirten AİHM kararlarını hatırlatan yargıç, ifade özgürlüğünün internete erişim özgürlüğünü de kapsadığını belirtiyor. Bu dava özelinde de gizlilik hakkı korunmadan, bireylerin kendilerini internette ifade edebilmesinin sağlanamayacağını da vurguluyor. Yargıç de Albuquerque, Barbulescu/Romanya davasını, her ikisi de internet iletişimiyle bağlantılı olan ifade özgürlüğü ve özel hayata saygı hakkının işverenin haklarıyla çatışmasından kaynaklanan bir uyumsuzluk olarak yorumluyor.

İnternet denetiminin sınırlarını çizmek

Yargıç de Albuquerque, böyle güncel bir sorunun çözümü içinse, iş yerinde uygulanacak internet denetimiyle ilgili bir çerçeve sunmakta. AİHS'nin özel hayata saygı ve ifade özgürlüğünün sınırlarını belirleyen 8/2 ve 10/2. maddeleriyle Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararlarının, AB mevzuatıyla OECD ve ILO'nun uy-

gulama ilkelerinin istihdam ilişkileri çerçevesinde kişisel verilerin korunması yönündeki düzenlemelerini göz önünde bulundurarak derlediği internet denetimi ilkeleri şöyle sıralanabilir:

Her şeyden önce Yargıç de Albuquerque, iş yerinde uygulanan internet denetiminin, işverenin keyfi biçimde kullanabileceği bir yetki ol-

madığı üzerinde duruyor. Çalışanlar, mesai saatlerinde belirli görevleri yerine getirmekle yükümlü. Ancak işverenin bunu teminat altına alma isteği, çalışanların internet üzerinden kendilerini ifade etmesini sınırsızca denetlemesi için yeterince haklı bir gerekçe oluşturamakta.

Bunun yanı sıra işverenin ça-

lışanları, yazışmaların izlendiği konusunda uygun biçimde uyarılmış olması gerekiyor. Aksi takdirde çalışan, "mahremiyetin korunduğuna dair makul bir beklenti" içinde olacaktır.

Diğer bir noktaysa, hem kamu sektöründe hem de özel sektörde işe alma, sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya ihlali,

personel yönetimi, iş planlama ve istihdam ilişkisinin organizasyonu ve sona erdirilmesi amacıyla işlenen her türlü kişisel verilerin nasıl korunacağı yasayla, toplu iş sözleşmesiyle veya sözleşmeyle düzenlenmeli. İşyerinde internet kullanımıyla ilgili kurallar ayrıntılı biçimde belirlenmeli ve bu konuda kapsamlı bir politika oluşturulmalı.

Ayrıca çalışanların kişisel internet kullanımı tamamen yasaklanamaz. İnternet denetimi de sürekli, otomatik ve tamamen olmamalı. Siyasi görüş, etnik köken veya cinsel yaşamla ilgili bilgilerse özel koruma gerektiren "hassas veriler" olarak değerlendirilmeli.

İlaveten, çalışanlar, kullandıkları iletişim araçları üzerinde bir internet kullanımı politikasının varlığından haberdar edilmeli. Tüm çalışanlar, belirlenen politikayla ilgili bireysel olarak bilgilendirilmeli ve buna açıkça rıza göstermiş olmalı. Bir gözetleme politikası uygulanmaya başlamadan önce çalışanlar bunun amacının, kapsamının, teknik anlamının ve gözetlemenin yapılacağı zaman aralığının farkında olmalı. Çalışanlar kendileri hakkında tutulan kişisel verilerden ve kişisel verilerin iş-

leme tâbi tutulduğundan düzenli olarak haberdar edilmeye hakkına, kendi kişisel verilerinin tamamına erişebilme hakkına, kendi kişisel verileriyle ilgili her türlü kaydın bir kopyasını edinme ve inceleme hakkına ve yanlış veya eksik kişisel verilerin ve şirketin politikalarıyla tutarsız biçimde toplanan veya işlenen kişisel verilerin silinmesini veya düzeltilmesini isteme hakkına sahip olmalı.

İnternet kullanım politikasının işveren tarafından çalışan davranışlarını denetlemek yoluyla suistimal edilmesini önlemek içinse, bu politikanın gereklilik ve orantılılık ilkeleri ışığında uygulanması gerekiyor. Çalışanların onayının olmadığı durumlarda, kendilerinin internet yazışmaları ancak adli mercilerin izniyle ve istisnai biçimde okunabilir. Şirket politikasının ihlal edildiğine dair sağlam bir şüphe olduğunda da sadece hedefe yönelik gözetim kabul edilebilir. Toplanan veriler, başlangıçta niyetlenenden başka hiçbir amaçla kullanılmamalı ve değiştirilmeden, yetkisiz erişimden ve başka herhangi bir suistimalden korunmalı. Örneğin toplanan veriler, bununla ilgili olmayan diğer çalışanların ulaşabileceği durumda olmamalı. Artık ihtiyaç duyul-

madığında da toplanan kişisel veriler silinmeli.

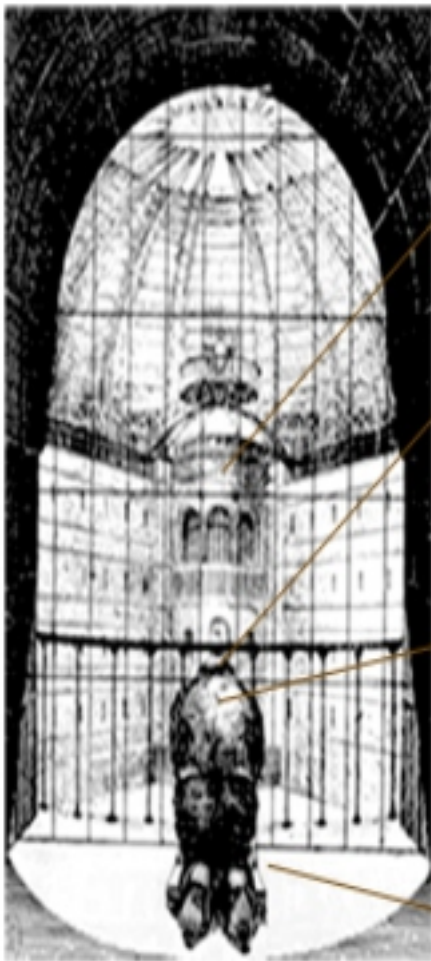
Son olarak, bir çalışana uygunsuz internet kullanımından dolayı verilecek cezalar sözlü uyarıyla başlamalı ve yazılı kınama, para cezası, rütbe indirimi ve suçun önemli ölçüde tekrarı halinde de işten çıkarma şeklinde de işten çıkarma aşama aşama ağırlaştırılmalı.

Bu ilkeler ışığında Yargıç de Albuquerque, mahremiyetin korunmasıyla ilgili AİHS standartlarını karşılamayan delillere dayanarak başvurucunun şirketle olan iş ilişkisinin sona erdirilemeyeceğini ifade ediyor. Zira her ne kadar çalışan tarafından kullanılan bilgisayar kendisine ait olsa da işveren, çalışanın Yahoo Messenger hesabı üzerinde mülkiyet hakkına sahip değil. Üstelik de Albuquerque'ye göre başvurucunun, işverenin fiili bir zarara uğramasına sebep olduğunun veya kayda değer bir zaman boyunca aynı davranış şeklini benimsediğinin kanıtlanmamış olduğu akıldan tutulduğunda, iş sözleşmesinin feshinin de kendi içinde orantılı olduğunu söylemek zor.

AİHM'in verdiği bu önemli karar, Karl Polanyi'nin yardımıyla daha iyi anlaşılabilir. Polanyi'ye göre emek, toplu-

mu oluşturan insanlardan başka bir şey değil. Ancak modern toplumda emeğin piyasa mekanizmasına sokulmuş olması, yani emeğin piyasada alınıp satılabilen bir meta haline getirilmesi, toplumun özünü de piyasa kurallarının hâkimiyeti altına sokmuş durumda. Emek, yalnızca yaşamın yanında yer alan bir insan faaliyetine verilen ad aslında. Satılmak üzere değil, bütünüyle değişik nedenlerle ortaya koyulur ve yaşamın diğer yönlerinden ayrılmaz. Ancak insanın emek gücünü kullanırken sistem, aynı zamanda bu etikete yapışık fiziksel, psikolojik ve ahlâki bir birim olarak "insanı" da kullanmak durumunda. Polanyi, insanın bu şekilde kullanılmasının, emek düzeni halkın yaşam biçimlerinden başka bir şey demek olmadığından, insan toplumunu ekonomik sistemin bir aksesuarı haline getirdiğini söylüyor. Karar aşmasında çoğunluk görüşüne katılmadığını açıklayan Yargıç de Albuquerque de çalışanların özel hayata saygı haklarını, sabahları iş yerinin kapısında bırakmadıklarını söyleyerek, Polanyi'nin uyarılarında ne denli haklı olduğunu hatırlatmış oluyor.

The Prisoner and the Free

can't see the watcher

knows he's being watched

rounded back

all alone
within a crowd of people

Polonya'yı Yeniden Yaratmak

H. Kardelen IŞIK

Ekim'de muhafazakâr Hukuk ve Adalet Partisi (Prawo i Sprawiedliwość- PiS) parlamento seçimlerini kazandığında Polonya'da değişim sü-

recinin başladığı açıldı. Zira PiS "Polonya'yı yeniden yapılandırmak" üzere yola çıkmış ve ülkede 1989'dan beri ilk kez tek parti iktidarı olarak

hükümeti kurmuştu. Ancak bu değişim hem beklenenden çok daha hızlı oldu hem de sonuçları itibariyle AB'yle sorunların ilk adımını oluş-

turdu: AB, Polonya'nın temel demokratik ilkelere uyup uymadığını kontrol etmek için Ocak'ta soruşturma başlattı.

Euroseptik Cumhurbaşkanı Euroseptik Parlamento

Polonya'da siyaset sahnesinde değişim süreci Mayıs 2015'te yapılan cumhurbaşkanlığı seçimleriyle başladı. Henüz Polonya dışında etkileri pek fazla hissedilmesede PiS tarafından desteklenerek seçilen Andrzej Duda'nın "beklenmeyen zaferi" 2007'den bu yana süren, Batı Avrupa medyası tarafından adlandırıldığı şekliyle "saygı duyulan liberal dönemin" sonunun habercisiydi. Duda'nın seçim zaferinin ardından, parlamento seçimleri için yapılan anketlerde sekiz yıldır iktidarda bulunan Vatanş Platformu'nun (Platforma Obywatelska-PO) oyları kayda değer şekilde düşüşe geçmişti bile. Ancak bu düşüş yalnızca sonun "öngörülebilir" kısmının habercisiydi: Polonya'nın "gerçek" sağının baharı henüz başlı-

yordu.

"Geleceğin adı Polonya" sloganıyla seçim kampanyası yürüten, Polonya Katolik kilisenin toplum ve siyasal yaşamdaki rolünün artırılmasını savunan Duda'nın vaatleri Ekim sonundaki parlamento seçimleriyle bir adım daha ileriye taşındı. Duda, her fırsatta "Cumhurbaşkanı ile uyumlu çalışacak bir hükümet" isteğini dile getiriyordu. Ancak bu "uyum" meselesi Polonya siyaseti için oldukça anlamlı. Zira Duda, 2010'da Smolensk uçak kazasında hayatını kaybeden Lech Kaczyński'nin danışmanlığını yapan isimdi; kardeş Kaczyński, Jarosław Kaczyński ise parlamento seçimlerinde PiS'i mutlak zafere taşıyarak, bu uyum istediğinden çok daha fazlasını gerçekleştirmiş oldu.

"Başaracağız, herkese iş, vatan değil" sloganıyla yola çıkan PiS'in karşısında 8 yıldır iktidarda bulunan en yakın rakibi PO, "güçlü ekonomi, yüksek maaş" vaadinde bulunuyordu. Seçimler Polonya'da birçok ilki beraberinde getirdi: Polonya Halk Cumhuriyeti'nin 1989'da çöküşünden bu yana sol ve sosyalist partiler ilk kez parlamento dışı kalırken bir diğer ilkse yine 1989'dan bu yana iktidarı tek partinin göğüslemesi oldu.

Duda'nın zaferinden bu yana Polonya'nın AB'yle sorunlar yaşayabileceği dile getirilse de, çıkan "kriz" beklenenden çok daha fazlası oldu. Tüm süreç boyunca Duda ve PiS euroseptik, göçmen karşıtı, ultra muhafazakâr ya da nasyonalist olarak anılıyordu. Bütün bunlarla aynı

doğrultuda AB için muhtemel birkaç sorun öngörülebilirdi. İlk olarak parti Polonya'nın Euro bölgesine dâhil olmasına şiddetle karşı çıkıyordu. Bunun yanı sıra, AB'nin göçmen krizinin çözümü konusunda Polonya'ya düşen 12 bin göçmen kabulüne de itirazları olan Kaczyński, seçim kampanyası boyunca işi daha da ileri götürerek göçmen krizine değinirken göçmenlerin "uzun zamandır Avrupa'da görülmeyen hastalıklar" getirdiğini söylüyordu. Son olaraksa David Cameron'un Birleşik Krallık'ın AB'de kalması için reformun gerekli olduğu söylemine Polonya'dan gelebilecek destekti. Ancak bugün gelinen nokta bambaşka bir sürecin sonucunda oldu.

AB Polonya'yı 'aydınlık tarafa' çağırıyor

Polonya'da Beata Szydło'nun başbakanlığındaki hükümet göreve hızlı başladı. PiS'in "Cumhuriyeti yenileme programının" ilk icraatları daha ilk günlerde "yetkilerini aşmakla" eleştirilme-

ye başlanmıştı bile. İlk tepkiler, Szydło'nun kabine seçimlerine geldi. Daha Mart 2015'te görevi kötüye kullanmaktan üç yıl hapis ve kamu görevlerinden men cezasına çarptırılan Mariusz Kamins-

ki, bakan olduktan sonra devlet başkanı tarafından affedildi. Bunu izleyen yasa değişikliğiyle AB'yle krizi başlatan sürecin ilk adımı oldu. Öyle ki, yasa değişikliğinin ilk günlerinde Avrupa Ko-

misyonu Başkan Vekili Timmermans, Polonya Hükümeti'ne gönderdiği mektupta "hukukun üstünlüğü ilkesinin AB'nin dayandığı müşterek değerler arasında yer aldığı"ni hatırlatıyor, yasanın

yeniden incelenmesi çağrısında bulunuyordu. Söz konusu değişiklik, meclis tarafından çıkarılan yasaların Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesini zorlaştırıyor. Değişikle, Mahkeme'nin karar alması için gereken basit çoğunluk uygulamasına son verilirken önemli konularda mutlak çoğunluk yerine 3'te 1 çoğunluk şartı aranıyor. Bir diğer adımsa medya reform paketiydi. Reform, kamu radyo ve televizyonlarını kapsayan yayın

organlarının milli kültür enstitülerine dönüştürülmesini öngörmesinin yanı sıra devlet televizyonu ve radyosunun yöneticilerinin hükümet tarafından atanmasına olanak sağlıyor.

AB Komisyonu, Varşova hükümetinin bu adımlarının ardından harekete geçerek "hukukun üstünlüğü" ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle ön soruşturma başlattı. Soruşturma, Polonya'nın Avrupa Konseyi'ndeki veto hakkını kaybetmesiyle sonuçlana-

bilecek sürecin ilk adımını olarak görülüyor. Yine de henüz antlaşmaları ihlal kapsamında bir soruşturma söz konusu değil. Zira Komisyon hâlihazırda diyalog sağlayarak sorunun büyümesini engellemekle sorumlu. Komisyon, Polonya'yla ilgili hazırlanacak raporu Mart'ta görüşerek bir sonraki adıma geçilip geçilmeyeceğine karar verecek.

Bu süreçte Avrupa Parlamentosu başkanı Martin Schulz Aralık ayında Polonya'

daki durumun dramatik olduğunu belirterek bunun hükümet darbesini andırıldığını söylemişti. Polonya'nın eski başbakanı olan görevdeki Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ise "ülkenin demokratik imajının zedelenmemesi adına" Star Wars'a göndermeyle "aydınlık taraf" geçilmesi çağrısında bulundu. Polonya Hükümeti henüz bir geri adım atmış değil.

Peki, halk ne istiyor?

Polonya, seçimlere katılım oranlarının en düşük olduğu Avrupa ülkelerinden biri. Son seçimlerde halkın yüzde 26'sı kendilerini temsil eden parti olmadığı gerekçesiyle sandığa gitmedi. Bu nedenle seçimlerin "bütünüyle" Polonya halkını yansıtmadığı söylenebilir. Nitekim Polonya halkının yüzde 70'inden fazlası AB içerisinde yer almaktan memnun olsa da özellikle AB'yle ekonomik ilişkiler konusunda PiS'in yaklaşımı beklentileri yükseltiyor. Zira diğer AB ülkelerindeki sosyal ve ekonomik şartlara sahip olmadıklarını düşüncesi halkın çoğunluğuna hâkim. Bu nedenle mülteci krizi konusundaki ortak çekince, özellikle AB'nin Ukrayna krizinde yetersiz kaldığı görüşünün etkisiyle yaygın kabul görüyor. PiS'e oy veren seçmenin "kırsal kesimden geldiği ve eğitimsiz oldukları" söylemi bu seçimlerin ardından da devam ediyor olsa da Polonya'da "yeni bir neslin doğduğu-

nu" gözden kaçırmamakta fayda var. Daha önce PO seçmeni olarak ifade edilen eğitimli ve genç kesim bu kez PiS'i iktidara taşıyanların önemli bir kısmını oluşturdu. Zira PO'nun kurucu isimlerinden Donald Tusk da seçimler öncesinde "Polonya için değişim zamanının geldiğini" belirtiyordu.

Bütün bunların yanı sıra tartışmaların sıklıkla ihmal edilen yanları da bulunuyor. En başından beri PiS'in adının da hâlihazırda Avrupa'daki benzerleri olarak görülen Orban ve UKIP'le birlikte anılması oldukça sorunlu gözüküyor. PiS, Polonya siyaseti için yalnızca "muhafazakâr olarak" ifade edilebilecek bir parti. Hatta "aşırı sağ" henüz Polonya siyasetinde gerçek anlamda sahneye çıkmadı bile. Polonya'da muhafazakâr milliyetçi duyguların Avrupa tarihi içindeki yeri de göz önünde bulundurulduğunda bir savunma mekanizmasına veya değerlerine dönüşmesi,

köklü tarihsel nedenleri dolayısıyla ayrıca önemli.

Yasa değişikliklerinin ardından bir yandan muhalefetin protesto gösterileri diğer yandan da göçmen karşıtı eylemler neredeyse her hafta hız kesmeden devam ediyor olsa da seçimlere giren ana akım partilerin ekonomik ve sosyal vaatleri birbirinden tam anlamıyla ayrılabilir farklar içermiyor. Her kesimin en önemli ortak noktası, 1989 öncesinde "Avrupa'nın kendisini komünist rejimle yalnız bırakmış olmasına duyulan tepki". PO geçmişin karanlığını geride bırakıp "yeniden Avrupalı iyi dostlarıyla" görece kozmopolitan fakat kimliğini kaybetmemiş bir Polonya olarak yer almak isterken, PiS ise İkinci Dünya Savaşı'nın ve sonrasında izlerini unutmak istemeyenleri Polonya'nın "geleneksel olarak bir arada tutan kimliğiyle" kendine çekiyor. Durum tam da bu nedenle, ne Macaristan'daki Orban örneği-

nin liberal olmayan demokrasilerin olabilirliğini göstermeye çalışan veya mültecilerin Avrupa'da yeri olamayacağına dair çıkışlarıyla ne de Birleşik Krallık'taki UKIP'in "popülist" tavrıyla gerçek anlamda örtüşebilir gözüküyor. Zira çoğu Polonyalı PiS'i belli bir ideolojiye zorladığı için değil, bu çıkışlarını haklı bulduğu için seçti. Yine de yoğun bir muhalefetin olduğu da gözden kaçırılmamalı. Her ne kadar, Polonya'daki hükümetin siyasi programının unsurları Avrupa'ya özellikle Orban'ı ya da "popülist sağ" hatırlatıyor olsa da, çözüm için kendilerinin de Polonya'ya hatırlattıklarını unutmamaları gerekiyor. Zira bugün gelinen noktada kriz bir anlamda "AB içindeki bölünmüşlüğü de sembolize ediyor. Bu nedenle 2000'deki Avusturya veya 2010'daki Macaristan örneklerinden daha ağır şekilde sonuçlanması işten bile değil.

Polonya AB Kıskacında

Onur HAZNEDAR

Geçtiğimiz Ekim'de Polonya'da tek başına iktidara gelen Hak ve Adalet Partisi (PiS) hükümeti, attığı adımlarla Avrupa'nın gündemini uzun bir süredir meşgul ediyor. Önce Anayasa Mahkemesi'nin yapısında yapılan değişikliklerle dikkatleri üzerine çeken hükümet, son olarak da uygulamaya koyduğu yeni medya yasasıyla büyük tepki topluyor. Temel değerlerini hedef alan bu reformları AB de yakından izliyor. En başından itibaren sürecin içerisinde olan Avrupa Komisyonu, gönderdiği mektuplarla ve yaptığı açıklamalarla Varşova yönetimine çeşitli telkinlerde bulundu. Ancak Cumhurbaşkanı Andrzej Duda'nın bu iki yasaya da onay vermesiyle söz konusu reformlar bambaşka bir hâl aldı ve Avrupa Komisyonu Polonya'ya soruşturma açılmasını kararlaştırdı.

Peki, ne oldu da AB tarihinde bir ilk yaşanarak Polonya'ya soruşturma açıldı? Bu sorunun cevabı için öncelikle söz konusu reformlara kısaca göz atmakta yarar var. İlk olarak Anayasa Mahkemesi hakkında yapılan düzenlemeye bakarsak, yeni yasaya göre Mahkeme kararlarının basit çoğunlukla değil üçte iki çoğunlukla alınacak ol-

ması göze çarpıyor. Ayrıca yasaların onay sürecinde bir rolü bulunan Mahkeme'nin buradaki karar yeter sayılarında da bir değişikliğe gidiliyor. Buna göre 15 üyeli mahkemede dokuz olan karar yeter sayısı yeni düzenlemeyle 13'e çıkarılıyor. Hâl böyle olunca da Mahkeme'nin karar alması, yasaları iptal etmesi ve yürütme üzerinde bir etkiye bulunması hayli zorlaşıyor. Zaten bu nedenle de değişiklik kuvvetler ayrılığı prensibi ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle bağdaşmadığı gerekçesiyle eleştiriliyor.

Medya ile ilgili düzenlemeye gelince, yeni yasayla birlikte kamu radyo ve televizyonlarının yönetimindeki özerklikle ilgili bir takım değişikliklere gidildiğini görüyoruz. Şöyle ki, bu düzenlemeyle artık yürütme erki kamu basın organları üzerinde daha fazla yetki sahibi olacak, bu organların genel müdürleriyle ilgili tüm tasarruflar da bundan sonra Maliye Bakanı tarafından gerçekleştirilecek. Yani bu müdürlerin göreve başlaması ya da görevden alınması artık yürütme erki içerisindeki bir kişinin elinde

olacak. Daha önce bu genel müdürlerle ilgili işlemlerde Ulusal Yayın Kurulu'nun (KRRiT) rızasının alınması gerekiyordu. Ayrıca bu yasayla yapılarında yapılan değişikliklerle şimdiye kadar kamu işletmesi statüsü taşıyan kamu yayın organları "milli kültür enstitüleri"ne dönüştürülüyor. Kısaca bu şekilde özetlenebilecek yeni medya yasası, medyanın daha da partizanlaşacağı ve hükümetin kamu medyasında daha fazla nüfuz sahibi olacağı gerekçesiyle oldukça eleştiriliyor.

Reformlara tepkiler

Medya yasasının parlamentodan PiS oylarıyla geçmesinin hemen ardından ilk tepki, Polonya kamu televizyonu TVP'de çalışan üst düzey dört yönetici ve program yapımcısının istifa etmesi oldu. İstifa edenlerin arasında bulunan ve TVP'de haber programı hazırlayıp sunan Tomasz Lis, istifasını açıkladığı mektubunda, "kimse Polonya'nın

ağzını kapatamayacak, kimse benim ağzımı kapatamayacak" ifadelerine yer verdi. Yasanın onaylanmasından önceki bir başka tepkiyse çeşitli basın örgütlerinden geldi. Avrupa Yayın Birliği (ECU), Cumhurbaşkanı Duda'ya bir mektup göndererek söz konusu yasayı onaylamaması ricasında bulundu. Ayrıca Sınır Tanımayan

Gazeteciler (RSF) ve Avrupa Gazeteciler Derneği (AEJ) de söz konusu durumdan yoğun endişe duyduklarını ifade etti. Öte yandan Anayasa Mahkemesi'ne yönelik düzenleme muhalefet partisini de harekete geçirdi. Eski hükümet partisi Liberal Vatan- daş Platformu (PO), Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak yasanın iptalini istedi. PiS'in

son adımlarından rahatsız olan halkın bir kesimiye başkent Varşova da dâhil olmak üzere 20'den fazla şehirde ellerindeki AB ve Polonya bayraklarıyla çeşitli gösterilerde bulundu. Varşova'daki gösterilere katılanların 20 bini aştığı tahmin ediliyor.

Yaptırımlar gündemde

Sürecin en başından beri içerisinde bulunan AB, ilk olarak Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans aracılığıyla birtakım müdahalelerde bulundu. Her iki düzenlemeye ilişkin olarak iki mektup gönderen Timmermans, Polonya yönetimine AB değerlerine uygun hareket etmesi konusunda uyarılarda bulundu. Ancak bu mektuplar söz konusu iki yasanın da Cumhurbaşkanı Duda tarafından onaylanıp yürürlüğe girmesine engel olmadı. Durum böyle olunca da Avrupa Ko-

misyonu 13 Ocak'ta Polonya'nın durumunu görüşmek üzere toplandı. Komisyon'un bu toplantısından çıkacak sonuç büyük merak konusuydu. Zira Komisyon'un yetkileri son dönemde arttırılmış, AB değerlerine karşı gelen örgüt üyelerine karşılık yeni mekanizmalar getirilmişti. Bir önceki Avrupa Komisyonu Başkanı José Manuel Barroso tarafından 2014'te getirilen ve "7. madde öncesi prosedür" olarak da bilinen bu mekanizma, AB'nin temel değerlerine yönelik sistematik bir tehlike söz konusu ol-

duğunda üye ülkeye sırasıyla nasıl davranılacağını içeriyor. AB Antlaşması olarak da bilinen 2009 tarihli Lizbon Antlaşması'nın 7. maddesinin ağır yaptırımlarının uygulanması öncesindeki süreçleri anlatan bu mekanizmanın ilk ayağını söz konusu tehdide ilişkin bilgi ve veri toplaması oluşturuyor. Eğer bu araştırma sonrasında çıkan sonuçta AB değerlerine bir tehdit saptanırsa ikinci aşama devreye giriyor ve taraf hükümetten bu düzenlemeyi en kısa zamanda düzeltmesi isteniyor. Eğer bu

noktada da herhangi bir tatmin edici değişikliğe rastlanmazsa üçüncü aşama devreye girerek 7. maddede öngörülen yaptırımlardan biri uygulamaya koyuluyor. Lizbon Antlaşması'nın 7. maddesi üye ülkenin Konsey'deki oy hakkının askıya alınmasına olanak sağlıyor. Ancak bu yaptırım otomatik olarak devreye girmiyor. Bugüne dek hiç rastlanılmayan bu tip bir cezalandırma için 28 üyeden 16'sının bu yönde oy kullanması gerekiyor.

İçişlerimize karışmayın

13 Ocak'taki toplantıdan çıkan sonuçta Polonya'ya soruşturma açılması yönünde oldu. Bu soruşturma çerçevesinde uzmanlar Polonya'nın son uygulamaları üzerinde bir araştırma yapacak, hukukun üstünlüğü ilkesine yönelik sistematik bir tehdit olup olmadığı konusunda bilgi toplayacak. AB karşıtı bir yönetim için kuşkusuz bu durum oldukça rahatsızlık verici. Bu durum ülkeyi dış müdahalelere karşı koruma sözüyle iktidara gelen PİS hükümetinin açıklamalarında da açıkça gözüküyor. Polonya Başbakanı Beata Szydlo, AB'den gelen tüm eleştirilere en başından beri "bu bizim iç işlerimizi ilgilendirir, yanlış bilgilerle bize karşı tavrı almayın" serzenişleriyle karşı çıkıyor. Geçtiğimiz günlerde Avrupa Parlamentosu'nda

da bir konuşma gerçekleştiren Szydlo, bu savlarla milletvekillerini ikna etmeye çalıştı. Bağımsız bir ülke olduklarının altını çizen Başbakan, yapılan reformların AB'nin kurallarıyla uyumlu olduğunu belirtti.

Kuşkusuz Polonya'da bugünlerde eski dönemin tasfiye süreci yaşanıyor. 8 yıldır Polonya'da iktidarda bulunan Yurttaş Platformu'nun (PO) bu süre zarfında kendi adamlarını yargıda ve medyada önemli pozisyonlara getirdiği savıyla hareket eden PİS hükümeti, yaptığı yeni düzenlemelerle bu noktadaki dağılımı kendi lehine değiştirmeye çalışıyor. Ancak Varşova yönetiminin AB üyesi olduğunu akıldan çıkarmaması gerektiği yönünde görüşler yaygın. Her ne kadar bu benim kendi içişlerimi

ilgilendirir deme hakkı teslim edilse de, AB müktesebatına bağlı bir ülke olarak attığı adımlara dikkat etmesi gerektiği de vurgulanıyor. Öte yandan, AB'nin de benzer şekilde sert yaptırımların ters tepebileceğini göz önünde bulundurması, geçmişteki Avusturya ve Macaristan örneklerinde olduğu gibi sert davranmaması gerektiğine dikkat çekiliyor. Buna göre, 2000'de Avusturya'ya sırt çevrilmiş, ikili ilişkiler askıya alınmış, ancak hiçbir siyasi sonuç alınamayarak altı ay sonra ikili ilişkiler sessiz sedasız normale döndürülmüştü. ATAUM E-Bülten'in 40. sayısında ele alındığı gibi, 2010'da da Macaristan'da Viktor Orban yönetimi şimdiki Polonya hükümetinin uygulamalarına benzer şekilde yargı ve medyaya yö-

nelik birtakım girişimlerde bulunmuş, Komisyon'un antlaşmaları birer birer ihlal işlemleri başlatınca da geri adım atmak zorunda kalmıştı. Ancak bu geri adımı iç siyasette olumlu olarak kullanmayı başaran Orban, halkın gözünde her geçen gün kahramanlaşmayı bilmişti. Bu nedenle olsa gerek, AB'nin -Avrupa karşıtı bir koalisyonun oluşmasını istemiyorsa- tüm bu deneyimlerden ders çıkarması gerektiği öneriliyor.

Bu arada, Avrupa Konseyi de Mart'ta Polonya'nın bu son düzenlemeleriyle ilgili bir rapor sunacağını açıkladı. Anlaşılacak önümüzdeki süreçte Polonya sadece AB'nin değil, Avrupa Konseyi'nin de kısacasında olacak.

içtimaiyat

Noel

Betül DİNLER

Doğuş Bayramı, Kutsal Doğuş veya Milât Yortusu olarak da bilinen Noel, her yıl 25 Aralık'ta İsa'nın doğumunun kutlandığı Hıristiyan bayramı. 20. yüzyılın başlarından itibaren, Hıristiyan olmayanlar tarafından da kut-

lanan, dinî motiflerinden arınmış, hediye alışverişi etrafında yoğunlaşan bir bayram halini almış. Kutlamalar 24 Aralık'ta Noel arifesiyle başlar. Bazı ülkelerde 26 Aralık akşamına kadar devam eder. Ermeni Kilisesi gibi

bazı Doğu Ortodoks Kiliseleri ise, Jülyen takviminde 25 Aralık'a denk gelen 6 Ocak'ı Noel olarak kutlarlar. Hristiyanların çoğunlukta olduğu ülkelerde pratik olarak Noel tatili yılbaşı tatiliyle birleştirilir. Türkçeye Fransızca Noël

sözcüğünden geçen Noel sözcüğünün kökeni Latince Natalis (doğum) kelimesi. Günümüzde başta İngilizce konuşan coğrafya olmak üzere bazı Batılı ülkelerdeyse Noel anlamında "Christmas" kullanılmakta.

Noel hazırlıkları

Günümüzün Noel kutlamaları Hristiyan ülkelerde oldukça renkli geçer. Noel hazırlıkları aylar öncesinden başlar. Hristiyanların İsa'nın doğumunu bekledikleri döneme advent denir. 24 penceresi olan advent takvimleri hazırlanır. Bu takvimlerde her pencerenin ardına resimler veya şekerlemeler gizlenir. Her gün bir tanesi açılır. Bazı ülkelerde advent mumları yakılır. Noelden önce okullarda İsa'nın doğumunun canlandırıldığı oyunlar sahnelenir. Bu oyunlarda İsa'nın dünyaya gelişi ve doğudan gelen üç müneccimin İsa'ya hediyeler getirmesi canlandırılır. Kili-selerde ve sokaklarda çocuklardan veya yetişkinlerden oluşturulmuş korolar Noel ilahileri söyler. İnsanlar Noel'den önce, özellikle hafta sonlarında Noel partileri verir.

Birçok ülkede 25 Aralık öğleden sonra Noel Yemeği hazırlanır. Aile fertleri masa etrafında bir araya gelir. Noel Yemeği ülkeden ülkeye farklılık gösterse de en yaygın olanı kızarmış hindi ve sos-sistir. Bazı ülkelerde tatlı olarak yemekten sonra sunulan kekin (Noel pudingi) üzerine brendi dökülerek kek tutuşturulur. Çocuklar Noel'den uzun zaman önce Noel Baba'ya mektuplar yazarak istedikleri hediyelerin listesini yapar. Kent merkezlerinde ve alışveriş merkezlerinde ku-

rulan temsili Noel Baba kulübelerinde, Noel Baba'nın kendisi ya da elfleri kılığına girmiş görevliler, Noel'den önce çocukların isteklerini dinler. Mektuplarını Noel Baba'ya iletmek üzere toplar. Noel arifesi gecesi evlerde Noel Baba ve geyikleri için yiyecekler bırakılır. ABD'de yaygın uygulama süt ve kurabiye bırakmaktır. Türkiye'deyse likörlü şarap (şeri), meyveli tart ve havuç bırakılır.

Yaprak dökmeyen ağaçları ve çelenkleri ölümsüz yaşa-

Noel ağacı ve Noel Baba efsanesi

Noel şenlikleri sırasında ışık ağacına Noel ağacı denir. Pagan geleneklerinden gelen bir ritüel olduğu biliniyor.

Günümüzde Noel ağacının

Yaprak dökmeyen ağaçları ve çelenkleri ölümsüz yaşa-

mın simgesi olarak kullanmak, eski Mısırlıların, Çinlilerin ve Yahudilerin ortak bir geleneği.

Noel ağacının Almanya'nın batısından kaynaklandığı düşünülüyor. Orta Çağda Adem ve Havva'yı canlandıran bir oyunun ana dekoru, cennet bahçesini temsil eden ve üzerinde elmaların bulunduğu bir çam ağacıydı. Adem ve Havva yortusunda (24 Aralık) Almanlar evlerine böyle bir cennet ağacı dikip, üzerine Komünyon'daki kutlanmış ekmeği simgeleyen ince, hamursuz ekmeğin parçalarını asarlardı. Bunların yerini daha sonra değişik biçimlerdeki çörekler aldı. Ayrıca bazı yerlerde İsa'yı simgeleyen mumlar eklendi. Noel mevsiminde ağaçla aynı odada Noel piramidi de bu-

lunurdu. 16. yüzyılda Noel piramidi ve cennet ağacı birleşerek Noel ağacını oluşturdu. İngiltere'ye 19. yüzyıl başlarında ulaşan Noel ağacı, Kraliçe Victoria'nın eşi Alman Prenses Albert'in desteğiyle bu yüzyılın ortalarında yaygınlaştı. O dönemde Noel ağaçları, dallarına kurdele ve kâğıt zincirlerle asılmış mum, şekerleme ve keklerle süsleniyordu. Göçmen Almanların Kuzey Amerika'ya 17. yüzyılda götördükleri Noel ağacı, 19. yüzyılda moda oldu. Gelenek Avusturya, İsveçre, Polonya ve Hollanda'da da yaygınlaştı. Japonya ve Çin'e 19. ve 20. yüzyılda Amerikalı misyonerlerin taktığı Noel ağaçları, ince işlenmiş kâğıt süslerle donatılmaya başlandı. Günümüzde Noel'de Noel

günümüzde Noel'de Noel

ağacının altına hediyeler bırakılıyor. Küçük çocuklar için ayrıca dev çorapların içine hediyeler ve şekerlemeler konuyor. Çocuklara bu hediyeleri Noel Baba'nın getirdiği söyleniyor.

Noel gecesi çocuklara hediye bıraktığına inanılan efsanevi Noel Baba'nın kökeni, Antalya'nın Demre (eski adı Myra) ilçesinde 4. yüzyılda yaşamış bir Hristiyan aziz olan Piskopos Nikola'ya dayanıyor. Noel Baba, efsaneye göre Kuzey Kutbu'nda eşiyile birlikte yaşar. Elfleriyle birlikte çocuklar için oyuncaklar yapar. Çocuklar kendisine mektupla Noel için hangi hediyeyi istediklerini bildirir, Noel Baba da ren geyiklerinin çektiği uçan kızıya hediyeleri doldurur. Evlere bacalardan girerek

herkesin hediyesini dağıtır. Bu arada çocuklar tarafından kendisi ve geyikleri için bırakılan süt, kurabiye, havuç gibi yiyecek ve içecekleri tüketir. Günümüzde kır saçlı, uzun kır sakallı, sevimli, koca göbekli, tonton birisi olarak resmedilen Noel Baba, beyaz tüyleri olan kırmızı bir cüppe giyer. Kukuletası vardır. Evinin yeriyse ülkelerin geleneklerine göre değişiklik gösterir. Kuzey Kutbu, Finlandiya'daki Korvatunturi, İsveç'teki Dalecarlia veya Grönland bunlardan bazılarıdır. Bazı ülkelerde Noel Baba grotto'ları kurulur. Çocuklar Noel Baba kılığında oyuncuların dizlerine oturarak hediye olarak ne istediklerini söyler.

We wish you a merry Christmas!

Noel'e eşlik eden önemli ritüellerden biri de Kasım sonuna doğru kurulan Noel pazarlarıdır. Tarçınlı ekmeğin ve mum satıcılarının 700 yıl önce Almanya'da başladığı Noel pazarı geleneği zamanla tüm dünyaya yayılmıştır. En güzelleri Avrupa'da olmak üzere günümüzde 5 kıtada Noel pazarları kuruluyor.

Almanya'da en ünlüleri Nürnberg Christkindlesmarkt ve Dresdner Striezelmarkt olmak üzere 150'den fazla Noel pazarı kuruluyor. Dresden'deki Striezelmarkt' taki Noel pazarının Almanya'daki en eski Noel pazarı olduğu tahmin ediliyor. Almanların "Stollenfest" adını verdikleri geleneksel Noel keki pişirme festivaliyse en dikkat çekici olanı. Dört ton ağırlığındaki bu kek, meyve ve badem ezmesiyle hazırlanıyor. Kek hazırlandıktan sonra emeği

geçen yüzlerce pasta şefi ve fırıncı tarafından şehrin en eski sokaklarında gezdiriliyor. 5 Aralık'ta da kentteki insanlara dağıtılıyor. En geleneksel Noel pazarıysa Marienplatz'ta kurulan ve parlak Noel aydınlatmaları ve Noel müziğiyle kendine özgü romantikliği olan Munich Noel Pazarı. Stephansplatz'da LGBT hediyelik eşyalarının satıldığı Pink Christmas da oldukça dikkat çekici. Münih'in tarihi 1200 yıl öncesine dayanan semti Schwabing'de de sanatçı ve zanaatkarlar tarafından Noel pazarı kuruluyor. Wittelsbacherplatz'daysa Ortaçağ temalı Noel pazarı kuruluyor. Eiszauber am Stachus'daysa buz pateni yapılıyor.

Fransa'da yer alan Strasbourg, Noel'in başkenti olarak biliniyor. Christkindelsmärik, 1570'ten beri kuruluyor. Pazarlarda devasa çam ağaçla-

rı kuruluyor. Tezgâhlarda küçük Noel bisküvileri (bredele), kugelhopf, baharatlı ekmeğin (pain d'épices), kazciğeri, choucroute, Alsas bölgesi şarapları ve sıcak şaraplar satılıyor.

Amsterdam'da otuz aşkın Noel pazarı kuruluyor. Pazarlarda "Oliebollen" denilen Hollanda donutları ve meşhur Hollanda peynirleri satılıyor. Ayrıca burada buz pateni yapılabiliyor. Brüksel'de Noel pazarı için Grand Place'la Ste-Catherine arasındaki 2 kilometrelik alana 250'den fazla kulübe kuruluyor. Devasa Noel ağacı hazırlanıyor. Noel baba çikolataları dikkat çekiyor. Klasik isimli çikolatalı kek ve Speculos isimli zencefilli ekmeğin pazarlarda satılan ürünler arasında.

Viyana'daki Noel pazarlarında kavrulmuş kestane ve haşlanmış elma dikkat çeki-

yor. Kopenhag'da Kasım ortasında Tivoli Parkı Noel için hazırlanıyor. Ziyaretçiler hem alışveriş hem de buz pateni yapma imkânı buluyor. Prag'da Noel tatilinin (Vánoce) başladığı gün sokaklarda Çeklerin geleneksel yemeği sazan satılıyor. Budapeşte'de kurulan pazarlarda arka fonda çigan müziği duyuluyor. Pazarlarda geleneksel içkileri Palinka, gulaş, kaposzt, pörkö, Macaristan'ın tatlı şaraplarından Tokaji ve Osmanlı mutfağı ürünleri göze çarpıyor. Göteborg'da 3 kilometre uzunluğunda Noel pazarı kuruluyor. Tezgâhlarda aromalı şaraplar, kavrulmuş bademler ve waffle satılıyor. Ayrıca Manchester, Paris, Napoli, Madrid ve Basel de yaygın olarak bilinen Noel pazarlarına ev sahipliği yapıyor.

Avrupanın Başkentleri

Zagreb

Ahmet M. SÖNMEZ

Zagreb, AB'nin en genç üyesi Hırvatistan'ın başkenti. Doğal park ve bahçeleriyle olduğu kadar kayak merkeziyle de meşhur olan bu kentin en az bin sene önceye kadar giden bir tarihi olduğu tahmin edilmekte. Bugün eski kentin en önemli mahalleleri konumunda olan Kaptol ve Gradec isimli iki yerleşim biriminin birleşmesi ve sonra da genişlemesiyle oluşan kentte bugün yaklaşık 800 bin insan yaşıyor ve bu da ülke nüfusunun beşte birinin başkent Zagreb'te yaşadığı anlamına gelmektedir. Bu durum haliyle Zagreb'i ülkenin en kalabalık ve sosyo-kültürel, ticari ve ekonomik açılarından en önemli kenti kılıyor. Kentin isminin etimolojik kökenine bakıldığında, Hırvatçada eşelemek veya kızmak anlamına gelen "zagrabiti" kelimesinin evrilmesiyle bu kelimeye ulaşıldığı yönünde rivayetler var. Yerel bir Hırvat Beyi'nin kente yakın bir yerlerdeki susamış askerlerine verdiği "toprağı kazın" emri neticesinde su bulunması veya başka bir rivayete göre de susamış kent idaresinin kentte bir kıza meydandaki su kuyusundan su çekmesi için verdiği komut dolayısıyla kentin Zagreb olduğu söylenegeliyor. Kentin tarihine gelince, Macar Kralı Ladislas'ın 1094'te bugünkü Hırvatistan topraklarına düzenlediği bir sefer neticesinde Kaptol bölgesinde kurduğu Psikoposlukve sonrasında inşa olunan Zagreb Katedrali, kentte ruhani

bir merkezin oluşumunu sağlamış. Bu merkezin karşısına düşen tepedeysede çoğunlukla çiftçi ve zanaatkarların yaşadığı Gradec isimli yerleşim birimi bulunmaktaymış. 1242'deki Moğol istilası neticesinde önemli bir yıkıma uğrayan kentin Gradec bölgesine aynı yıl Macar-Hırvat Kralı IV. Bela tarafından yayımlanan bir fermanla bağımsız bir kraliyet kenti statüsü tanınmış ve kent sakinleri feodal beyler yerine doğrudan Kral'ın tebaası haline getirilmiş. Bundan 20 sene sonraysa Gradec kentinin çevresine koruyucu duvarlar inşa edilmiş. 200 sene sonra da ruhani Kaptol kentinin çevresi duvarla örülmüş, zira bu seferde doğudan gelen Türk akınıca tehlikesi baş göstermiş. Daha çok Gradec'le özdeşleşen Zagreb kenti, 1621'de yerel bey konumunda olan Ban'ın taht merkezi olarak tayin edilmiş. 16. yüzyılın son çeyreğindeyse kent, başarısız olsa da Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'ne ve kurucusu Josip Broz Tito'ya ilham veren bir köylü ayaklanmasına sahne olmuş. 17. yüzyılda kente gelen Cizvit din adamları bir manastır ve okul kurmuş ve o dönemde felsefe, teoloji ve hukuk derslerinin verildiği Zagreb Üniversitesi'nin temellerini atmışlar. Bu tarikatın kente gelişi Barok mimari tarzının da kente gelmesine yol açmış. 17. ve 18. yüzyıllardaki yangın ve veba salgınlarıysa kenti kötü etkilemiş ve kentin bir takım idari fonksiyonları

yakındaki Varazdin kentine nakledilmiş. Bugün elimize hiçbir kopyası ulaşmamış olmakla birlikte Hırvatistan'ın ilk gazetesi olan ve Latince dilinde basılan dört sayfalık "Ephemerides Zagrabienenses"de 1771'de Zagreb'de yayın hayatına başlamış. 19. ve 20. yüzyıllarsa kentin kültürel, sanatsal ve ekonomik açıdan daha da büyümesine tanıklık etmiş. 1851'de Gradec ve Kaptol'un resmen birleşmesiyle kurulan Zagreb'in ilk Belediye Başkanı Janko Kamauf olmuş. Bu birleşmeyi sağlayan kişiyse, bugün kentin en merkezi meydanına adını veren General Josip Jelacic. Avusturya-Macaristan ordusunda görevli bir subay ve aristokrat olan Jelacic, 11 yıl süren Ban yani Hırvatistan'ın yerel yöneticiliği görevi sırasında ülkenin kaderinde önemli adımlar atmış. Örneğin, hem 1848 devriminin bastırılmasına hem de Hırvatistan'da serflikin kaldırılmasına ön ayak olmuş. Kent bu yıllarda modernleşmenin tren yolu, şehir suyu şebekesi ve gaz gibi nimetleriyle tanışmış ve 1880'deki depremden Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede hızla büyüyen kent bugünkü karakteristik görünümüne kavuşmuş. İki savaş arası dönemde de kent yüzde 70'e varan nüfus artışına tanık olmuş. Meşhur Zagreb radyosunun yayın hayatına başlaması için de 1926'ya kadar beklemek gerekmiş. İkinci Dünya Savaşı esnasın-

da kent, Nazi destekli Bağımsız Hırvatistan Devleti'nin başkentliğini yapmış. Partizanlar tarafından kurtarılan kent yeni Yugoslavya'nın başkenti olmamakla birlikte 1950'li yıllara Sosyalist yaşam modelinin bir gereği olarak çok katlı sosyal konutların inşa edildiği Sava nehrinin güneyinde kalan Novi Zagreb yerleşim birimi kurulmuş. Yeni Zagreb'i kuran kişiyse aynı zamanda Zagreb Ticaret Fuarı'nın da kurucusu durumunda olan dönemin belediye başkanı Veceslas Holjevac olmuş. Mayıs 1995'de, süregelen Hırvat Bağımsızlık Savaşı sırasında Sırpların kontrolündeki Yugoslavya Ordusu'nun gerçekleştirdiği roket saldırılarında kullanılan msket bombaları sonucunda kentte yedi sivilin ölmesi ve 200'den fazlasının yaralanmasının yarattığı travma bugün canlılığını koruyor. Ancak Hırvatistan Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla kent, tekrar başkentlik statüsüne kavuşmuş. Nüfusuyla orantılı olarak ülkenin de ekonomik merkezi olan kentin Anayasa'yla garanti altına alınmış özel bir statüsü var. Bu statü tüm ülkedeki 20 ilden farklı olarak Zagreb'i, 17 ilçenin toplamından oluşan Zagreb ilinin ve tek başına Zagreb kentinin idari merkezi yapmakta. Geçen yıl bir milyondan fazla turistin ziyaret ettiği kentin görülmeye değer yerleri arasında çok sayıda müze ve galeri var.

ABC

Avrupa Birliği'nin abece'si için

Temel Eğitim Sertifika Programı

ATAUM'un yürüttüğü eğitim programları temel ve uzmanlık eğitimi kursları olarak gerçekleştirilmektedir. AB Temel Eğitim Programı'nda genel olarak AB'nin oluşum süreci, kurumsal yapısı, işleyişi, politikaları, Türkiye-AB ilişkileri ve AB'deki son gelişmelerle ilgili olarak temel bilgiler verilmektedir.

ATAUM; Avrupa Birliği konularına yönelik olarak 1987'den bu yana sertifika programları düzenlemektedir.

Sertifika programları, bir akademik yıl içerisinde iki ayrı dönemde gerçekleştirilmekte, her bir dönem ise yaklaşık 3 aylık (~100 saat) bir zaman dilimini kapsamaktadır.

Sertifika programlarına kurumsal başvuruların yanısıra bireysel başvurular da yapılabilir.

ATAUM
Ankara Üniversitesi
Avrupa Toplulukları
Araştırma ve Uygulama Merkezi

Başvuru ve Bilgi İçin

ATAUM Öğrenci İşleri

Dahili: 2614 - 2615

www.ataum.ankara.edu.tr

ataum@education.ankara.edu.tr

+90(312)362 07 62 - 362 07 80 faks: +90(312)320 50 61

Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü - ANKARA

Uzmanlık programı daha özel konuları içerir:

- Uluslararası İlişkiler
- Avrupa Birliği
- AB Sürecinde Türk Kamu Yönetimi
- Müzakere Teknikleri - Kültürlerarası İletişim Teknikleri

Ayrıca kurum ve kuruluşların istekleri ve önerileri doğrultusunda AB ile ilgili çeşitli konularda özel eğitim programları açılmaktadır.

Kurs Ücreti: 1350 TL'dir.

(Bireysel katılımlarda kurs ücreti 3 taksit olarak ödenebilir)